

ВЕШТИНА ПИСАЊА: 50 ВЕЖБАНКИ

Оперативна уредница

Др Маја Д. Стојковић

ВЕШТИНА ПИСАЊА: 50 ВЕЖБАНКИ

*Збирка студентских радова са часова
Креативног писања (2017—2022)*

Одабрала и приредила

Проф. др Кристина Митић, професорка Креативног писања

Даница Томић, *Сунцокрет*, уље на лесониту

Филозофски факултет у Нишу

2022.

У протеклих пет година издвојило се педесет вежбанки¹ са часова Креативног писања и са „радионица потенцијалне књижевности”, које дан чека да угледа њихову светлост. Припремљено у оквиру пројекта *Српски језик и књижевност у фокусу*, који се изводи на Филозофском факултету Универзитета у Нишу (бр. 300/1-14-9-01).

(К. М.)

¹ Све је у књижевности експеримент, отклон од старог и познатог. Али да би се експериментисало, потребно је добро знати то старо и познато. Боље је и упрскати експериментишући, него прежвакати већ познато. (Савић, М., *Мали глосар креативног писања*, Нови Сад: Агора, 2015, стр. 23)

МОТО „РАДИОНИЦА ПОТЕНЦИЈАЛНЕ КЊИЖЕВНОСТИ”

У Европи се данас већ зна – то зна и свако дете – да књижевници праве књижевност, критичари само тумаче књижевнике и не задају им школске задатке из прописа и вежбанки.

Рећи ћете: ми нисмо још Европа. Рећи ћете да Милован Видаковић није био Жан-Жак Русо, да Бора Станковић није био Зола, да Милош Црњански није био нови Стендал, и да Растко Петровић није Рембо.

Али ћу вам одговорити ово: јесте тако, али је однос сачуван, Милован није био Русо, али је био савременије дубљи но његов критичар Вук, Бора Станковић није био Зола али један ред из Коштане више вреди но цела редакција (заједно са целом улицом у којој је ова смештена) Књижевног гласника, која га је прогласила неписменим и нездравим; Црњански није Стендал, али је милион копаља изнад кобног и кржљавог Васе Стајића који је хтео Црњанскога да онемогући у име неке своје, Васе Стајића трезвене и суве вате у ушима.

Дакле, ми писци српски нисмо били на висини писаца европских; али према нашим критичарима били смо на истој висини на којој су стајали европски писци према својим критичарима. Однос је сачуван.

Станислав Винавер, *Народна просвета*, IV/72, 17. IX 1922.

КРОЈАЧ ЗА СВАКОГ

Господо и даме, даје се на знање
Брат комшике Вуке...
(полако, само без буке!)
Остао без руке своје девојке Сање
Пре месец дана, свађа је пала!

Истина је, кажу, тако је било
Нико не зна шта се то збило!
Сада нису заједно више,
Сањи је било доста Мише!

То је рекла Миши, па и он њој
Колико су речи рекли, не зна им се број!
Миша јадан, тужан, почео да моли
Сања њему одговара: она другог воли!

Госпођа Вука, сазнала од њега
Онда јој је било доста свега!
Узела ствар у своје руке,
доста јој је било Сањине буке!

Кројач за сваког, каже, постоји
Твоји проблеми, сада су моји!
У три сата, буди испред ката
Бићеш ти опет мој весели бата!

Миша уради како и рече
Дође у три, није ни вече!
Кренуше одмах на пут свој,
да за Мишину срећу направе крој!

Кројач за сваког, један газда Дане
кад их угледа, од среће плане!
Какав вам данас треба крој,
Ја ћу употребити таленат свој!

Срећа нам треба, рече Вука
Мишу је задесила велика мука!
Сања рече другог да воли,
Па је Миша за опроштај моли.

„Ни речи више, све ми је јасно!
Хајде да скројимо док не буде касно!”
Конац и срце једно ухвати,
па сав остали прибор руком обухвати!

Концем и иглом срце сашије
Мало напред, па опет рашије
Тежак је проблем, рече Дане
и целу ноћ он будан остане!

Радио је радио, од јутра до мрака
Док рупа није била зашивена свака!
Затим посла писмо Миши да дође,
Да га свака мука заувек прође!

Миша узе срце скројено,
сасвим црвено обојено!
„Хвала, Дане, друже стари!
што срце напукло ти поправи!”

Тако Миша оде Сањи,
старе ствари да расправи!
Сања пева, она ваљда схвати
Љубав се према Миши врати!

Миша и Сања срећни су сада,
За њих створена је нова нада!
Певају и играју по васцели дан,
као да је све то био само сан!

АЛТЕРНАТИВНИ КРАЈ

(Од сусрета са кројачем)

Ја сам кројач, кројим сломљено срце,
Седи, од туге неће остати ни зрнце!
Биће као ново, заволеће опет,
Одмори на кратко, мисли на леп цвет.

А онда устани мало, продрмај ноге,
Не тужи предуго, опције су многе.
Пођи да видиш како широк је свет,
Погледај уоколо, не буди брзоплет.

Поток још тече, згази у воду,
Птице још лете, види ту слободу.
Ако Сања воли другог, пусти је нек воли,
Окрени се себи, престаће да боли!

А ти полако само, темпом иди својим,
Не окрећи се назад, ништа се не бој!
Ради што волиш, руке запосли,
Буди то што јеси, нек те ветар носи!

Тако кројач рече, и срце му скроји,
Од тада па до сада, Миша се не боји!
Заљуби се опет, љубав другу нађе
Ко зна шта ће још лепо Мишу да снађе!

Дуња Соколовић, Србистика
и Давид Стаменовић

Опишите фотографије из извора: Марковић, Љ., Митић, К.,
Вештина писања. Вежбанка I, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 146.

НАПИШИТЕ ХАИКУ

На путу човек.
Сам у бездан гледа он.
Зашто размишља?

Зашто поп жури?
Зар се и Богу трчи.
Неће побећи...

Да ли је пут прав
Или криво гледамо
Питање вечно...

Даница Иванов, Србистика

Свештеник жури,
Уз њега и остали.
Зар тако треба?

Пала је магла,
А човек шета пругом,
Где су возови?

Усред пролећа,
Празна је цеста тамо.
Невероватно!

Јелена Коцић, Србистика

ОД НЕКОЛИКО ИЗАБРАНИХ РЕЧИ НАПРАВИТЕ ТЕКСТ:

***ДРВО, КИП, СТАНИЦА, ВОЗ, СНЕГ, НОСАЧ, ИЊЕ, МЕРМЕР,
ХРАСТ...***

У хладу храстовог дрвета присећао сам се детињства
Носили су ме назад ти временски возови
Шиштећи по невидљивој димензији
Опирали су се и шкрипали плачно
Али нису застали
Истоварили су ме на усамљену станицу
У неке давне дане у којима
Душа одише чедношћу мермера
Видим своје претке, сви су заузети неким пословима
То тако добро изгледа, као да знају шта раде
Лаж. Па... ако снегови могу да гутају лажи
Нека то чине. Ја не могу
Не знају шта раде, не знају где су дошли
Само се праве
Ипак, смешкају ми се
Мали кипови са бакине полице били су живи
То није лаж
Зато ћу до века да сецам успомене са собом
И постаћу професионални носач залеђених дана
Доказ ће бити иње у мојим очима и на
Јагодицама прстију
Све док грубе истине не претворе иње у сузу
Јагодице у шамар

Милица Живановић, Србистика

СТЕПЕНИЦЕ

Колико уназад можете ићи у прошлост? Пишите о својој најранијој успомени...

Сваке године с доласком децембра могла је да осети невидљиви терет на њеном грудном кошу како је притиска. Притисак од кога би заборављала како да дише нестајао би тек неколико дана након њеног рођендана. Тешко јој је било да се сети какав је то осећај узбуђења и нестрпљења које је већина људи повезивала са својим рођенданима. Једино нестрпљење које је она осећела било је изазвано жељом да тај дан што пре и што безболније прође.

Није одувек било тако. Заправо, најраније сећање на њено детињство везано је управо за њен рођендан. Ако је сећање добро служи, имала је две, можда три године. Био је то снежни дан уочи њеног рођендана, и њена породица је очекивала госте. Требало је да је посети сестра од стрица заједно са својим родитељима. То је било довољно да читав дан одбројава сате који су остали до сестриног доласка. Док су њени родитељи били заузети спремањем вечере, одлучила је да се спусти до спрата баке и деке, који су живели у истој кући са њима. Када је ушетала у трпезарију обасјану топлим жућкастим светлом, прва ствар коју је угледала била је њена торта. Те године тражила је да торта буде у облику воза, на шта је вероватно утицала њена омиљена играчка у том тренутку – воз на батерије. Фасцинирано је посматрала тарту украшену светложутим и браон шлагом, док је мирис ваниле налазио пут до њених ноздрва. Бака је још радила на торти, чак јој је дала и да проба шлаг! Била је то њихова тајна. Оно што ће је заувек подсећати на тај тренутак је осећај топлине, мирис ваниле у ваздуху и бакин нежни осмех.

Након основне школе, њени рођендани су пролазили без торти. Осим што није била неки љубитељ торти, није волела ни традицију дувања свећица. Сама помисао на то да је у центру пажње у таквом тренутку чинила ју је нервозном. Рођендани су постали обавеза. Напор.

Изгубили су сваки смисао за њу. Сваког рођенданског јутра будила би се са мучнином у стомаку. Било би лакше када се рођендани не би славили.

Ствар која јој је највише сметала код рођендана јесте сасвим погрешно представљање славља. Наиме, рођендани су фокусирани на слављеника, на оно што би он волео и оно у чему ужива. За њу, у центру њеног рођендана су били сви осим ње. Увек је требало водити рачуна да ли гостима све одговара, прилагодити атмосферу и послужење њиховим укусима и пазити на то да се сви добро забаве. И ван оваквих околности, она је преузимала улогу медијатора, особе која се стара о свима, те јој је у случају њеног рођендана посебно тешко падало. То је посебна врста стреса на коју никада није могла да се навикне, и улога коју нико у њеном окружењу ни на тренутак није хтео да преузме од ње. Понекад се осећала као да је једина особа у соби којој је уопште стало до других. Знала је да то није тачно, да њен болесни осећај одговорности није нормална ствар и да не треба имати такав став, али ју је и даље повређивало. Нико није хтео да учини за њу ни пола онога што је она чинила за друге.

Са таквим начином размишљања огорченост и усамљеност били су неизбежни. Брига и пажња коју је поклањала другима имала је цену презира који би често нашао место у њеним осећањима према другима. Колико год би волела да каже за себе да је добра и брижна особа, знала је да та цена коју плаћа значи само супротно за њу. А и даље, није могла да престане да се ставља у улогу која се осећала наметнуто, а коју је сама себи наметала.

Још једна ствар коју није волела код рођендана била је самоћа која ју је пратила тог дана. Увек се постављало питање ко ће се заправо сетити да јој је рођендан и ко ће јој га први честитати. Ако то није била особа којој се надала, расположење би јој се покварило. Осећала се као да постоји неко такмичење у њеној глави којег играчи нису ни свесни. Све што је желела јесте да се једном у животу не осећа усамљено. Упркос свему лошем што је од рођендана очекивала, није могла да престане да се нада. Да се нада да ће се једне године променити ствар. Да ће јој рођендан проћи мирно и са тихом срећом. Да ће успети да одбаци ону страну себе која је увек стајала на путу њеној срећи. Нажалост, сваке

године рођендан је био само још један подсетник на све што мрзи код себе. Али можда, само можда, следеће године ће моћи да осети исту топлину коју су јој доносили рођендани које је славила као мала.

Сара Стојановић, Србистика

4.

– Честитам!

Иако се пред аветима ћути, желео је да успостави тај контакт.

– Нико никад није тако проницљиво и са таквом инспирацијом писао о мом роману као Ти.

Одавно је мислио да испитивач књижевности мора бити на сличном нивоу луцидности, маштовитости и духовитости као и дело о којем пише. Он је, по ономе што се могло читати у његовим критикама, управо био такав истраживач. То је разлог што је хтео да сврати његову пажњу на још један роман у којем је био сигуран да ће уживати.

– Мој последњи роман... – заустио је Бранко.

– Потпуно је немаштовит, досадан. Зар ви писци немате други начин да искажете емоције? Таленат твог оца је само његов, није нешто што се преноси генима или што је могао оставити у наследство. Од њега ти је остао само тај дотрајали капут у чијим џеповима није остало ни трунке талента, а, морам приметити, ни љубави.

– Љубави, љубави...

Као да су се налазили у неком понору који је гутао сам себе, једнако настајући и нестајући. Простором је одзвањао строги глас критичара. Одједном му је читава прилика пред очима била црна, можда и безбојна. Зажмурио је и протрљао очи.

– Љубави!

Зачуо се други познати глас, који је у њему будио једнаку nelaгоду, страх и панику, али од ког није желео да побегне, већ да се у њему настани. Отворио је очи и сусрео се са плавим локнама. Никада му нису изгледале тако златно као када је испред себе имао црну, маглом обгрљену прилику авети. Дланови су почели да му се зноје, осећао је потрес читавог тела, срце је убрзано лупало и више није био сигуран да ли је то због авети, Јасмине или новог романа. Прозирне очи лутале су по његовом лицу гледајући кроз њега тужно и са чежњом.

Испружио је руку ка њој, бујица мисли сударала се у јединој реченици коју је хтео да изусту: *Убила си писца у мени!*, повикао је, али уместо речи зачуо се само мјаук. Ударао је снажно ногом о под вичући најгласније што је умео. Мјаукање је било све гласније.

Нелагоду и узнемиреност које су га све време пратиле почео је да осећа другачије: као птичије перо које се помера од десне руке ка рамену, затим преко рамена све ближе врату. Тада се тргао, поскочио и нашао се на дну степеништа. Више никог није било око њега осим мачка. *Опет смо остали сами* – помислио је. Усне су му се савиле у благи осмех који је више личио на грч. У тренутку се сетио свега што је сањао. Од сусрета са Чарном на ходнику до покушаја разговора са Јасмином све је изгледало као дуг, напоран дан. Обрисао је капут од прашине, исправио погужвану и испрљану кошуљу, узео мачка у наручје и кренуо ка излазу.

– Добро је, то је био *само* сан – помислио је. Био је свестан парадоксалности исказа да је све што је осетио *само* сан. – То ми је од лошег спавања, човек који спава на степеништу, сигурно неће сањати да трчи кроз поље маслачка – покушао је да утешу себе.²

² Уместо потврде: подсећање на рад на пројекту *Умрежавање књижевношћу* са још четири *Вјештице* 25. 11. 2021. (К. М.)

Напишите неколико народних пословица, а исто толико нека напише и ваш пар. Прережите пословицу на пола. Исто тако нека уради и други.

Овако: Ко чека / Дрво се на дрво наслања,/
 тај дочека. а човек на човека.

Искомбинујте делове исечених пословица, нпр.

КО ЧЕКА?

ЧОВЕК НА ЧОВЕКА

Узмите народне пословице у наставку, пошто је у њима садржано искуство народа и преокрените их. Нека би то били наслови још неиспричаних прича!

Бог затвори једна врата, а отвори стотину.

Бог помаже лежаку као и тежаку.

Боља је сложна инокоштина него несложна множина.

Боље се један дан заплакати но стотину пута уздахнути.

Глава је старија од књиге.

Дао Бог, али није имао коме.

Шта је срамота то је и грехота.

*

ШТА ЈЕ СРАМОТА, СТАРИЈА ОД КЊИГЕ

ДАО БОГ, ТО ЈЕ И ГРЕХОТА

ГЛАВА ЈЕ, АЛИ НИЈЕ ИМАО КОМЕ

БОЉА ЈЕ СЛОЖНА ИНОКОШТИНА КАО И ТЕЖАКУ

БОГ ПОМАЖЕ ЛЕЖАКУ НЕГО НЕСЛОЖНА МНОЖИНА

БОГ ЗАТВОРИ ЈЕДНА ВРАТА, А ОТВОРИ СТОТИНУ

Студенти Русистике и Србистике са Креативног писања академске

2017/2018. године

РЕЗАЊЕ И ЛЕПЉЕЊЕ ПОСЛОВИЦА

Вук длаку мења / али ћуди никада.

Гладан пас / и на газду лаје.

ВУК ДЛАКУ МЕЊА И НА ГАЗДУ ЛАЈЕ.

Живи к'о риба / на сувом.

Језик кости

нема / али кости ломи.

ЖИВИ К'О РИБА АЛИ КОСТИ ЛОМИ.

Ко другоме јаму копа / сам ће у њу упасти.

Ако

желиш

изгубити пријатеља /

посуди му новац.

КО ДРУГОМЕ ЈАМУ КОПА, ПОСУДИ МУ НОВАЦ.

Боље врабац у руци / него голуб на грани.

Језик

је више

глава посеко / него сабља.

БОЉЕ ВРАБАЦ У РУЦИ НЕГО САБЉА.

Чег се мудар стиди / тим се луд поноси.

Што

срце

не

запази / то ни очи не виде.

ЧЕГА СЕ МУДАР СТИДИ, ТО НИ ОЧИ НЕ ВИДЕ.

Ко жели да пева / увек ће наћи песму.

Ко

брзо суди / брзо се и каје.

КО ЖЕЛИ ДА ПЕВА, БРЗО СЕ И КАЈЕ.

Инат је / зао занат.

Време је / највећи господар.

ИНАТ ЈЕ НАЈВЕЋИ ГОСПОДАР.

У гладним очима / сваки је комад мали.
У вину / је истина.

У ГЛАДНИМ ОЧИМА ЈЕ ИСТИНА.

Паметна глава / стотину руку. Пошто се напијеш воде /
не мути извор за собом.

ПАМЕТНА ГЛАВА НЕ МУТИ ИЗВОР ЗА СОБОМ.

Поштен мање обећа / него што учини. Прав се
смије / а крив се крије.

ПОШТЕН МАЊЕ ОБЕЋА А КРИВ СЕ КРИЈЕ.

Анастасија Перић, Србистика

Димитрије Судимац, Србистика

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИХ МЕСТА У КЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ...

(Надовезивање на прву реченицу Михаиловићевог романа *Кад су цветале тикве*)

Ево, лишени славе своје у понижењу великом стојимо, вођени силом куда нећемо. Данилов ученик, XIII–XIV в.

Не, нећу се вратити...

Рече она. Седи сама на клупици, и у барици испред себе свој одраз гледа, цигарету мота, и дрхти, што од студени, што од једа и кроз главу јој пролазе мисли о пролазности живота.

Чекајући аутобус, покушава да сагледа своју светлу будућност, и полако схвата да младост и живот немају наставак ни репризу.

Обузета жалом и тугом, уморна се враћа са посла, теку јој наизменично монотони дани, на памет јој пада мисао да људи нису свесни смрти.

Снуждена и затечена, пење се у стари, оронули и полуфункционални аутобус.

Села је на слободно место и наставила размишљање.

Ваздан била најбоља, завршила толике школе и ето јој сад, живот је тера из рођене земље у иностранство. Разочарана у друштво и стањем у земљи, мисли се и даље роје, све је ближа црнилу.

У тренутку када је аутобус наишао на рупу, одједном се она трзну, и постаде свесна свега што има, заборави на судбу мрзну, срце њено сигурно је попут бедема.

Срце је једино важно, оно нека куца и воли снажно.

Вожња јој брзо прође, излази на задња врата лаганим ходом и мисли: „све бих поново да могу”. Корача улицом, киша је стала, мирис њен је опојан.

Чекају је драги јој људи, она од среће лебди, и из главе јој испаравају апсурди, она више лоше не мисли. Свесна да јој је дан био тежак, да одлази и да јој се живот мења из корена, мора да буде јака, вољна и весела, због вољених, јер једино тако ће успети да оствари нешто у тој пролазности живота, а ако не оствари, шта ће причати деци и унуцима?

Катарина Стојковић, Србистика

Уводне вежбе са тимом Додоле 2022. на пројекту Фан фикције

Предложак: Бекет, Чекајући Годоа

Владимир: Дакле, хоћемо да пођемо?

Естрагон: Хајдемо.

Не мичу се с места.

**ОЈ, ГОДО, ОЈ, ГОДОЛЕ, МОЈ БОЖОЛЕ
(комад с певањем и пуцањем)**

Владимир: Па? Шта да радимо?

Естрагон: Немој ништа да урадимо. То је сигурније.

(Додоле им иду у сусрет)

Естрагон: Блед од умора.

Владимир: А?

Естрагон: О пењању на небо и гледању у такве као што смо ми.

Где сам, не знам, никад нећу сазнати, у тишини коју не знаш,
мораш ићи даље, не могу даље, наставићу.

(Додоле мирно иду десном страном пута)

Естрагон: Сви мртви гласови.

Владимир: Шуме као крила... Као пепео.

(Додоле почињу свој плес)

Естрагон: Шта смо тачно тражили од њега [Годоа]?

Владимир: Зар ниси био тамо?

Естрагон: Нисам могао да слушам.

Владимир: Ох... Ништа сасвим одређено.

Естрагон: Нека врста молитве.

Владимир: Управо тако.

Естрагон: Нејасна молба.

Додоле: Ој, Годо, ој, Годоле, мој Божоле.

Сузе света су стална количина. За сваког ко почне да плаче негде
другде други стане. Исто важи и за смех.

(Додоле крећу по крстачу)

Владимир (Лакију): Како се усуђујеш! То је одвратно! Тако добар мајстор! Распни га тако! После толико година! Заиста!

Владимир: Спаситељ наш. Два лопова. Један је наводно спасен, а други... (он тражи супротно од спасеног)... проклети.

Естрагон: Спасен од чега?

Владимир: Пакао.

(Додоле краду крстачу)

Немојмо онда лоше говорити о својој генерацији, она није ништа несрећнија од својих претходника. Да не говоримо добро ни о томе. Хајде да о томе уопште не говоримо. Истина је да се становништво повећало. Пакао се повећао

Додоле: Али ми смо с оног света, шта нам смета: Ој, Годо, ој, Годоле, мој Божоле!

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИХ МЕСТА У КЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ...

Шта је даље било са Босоногим из приче *Босоноги и небо* Бране Црнчевића?

Данима после повратка, брат и ја смо са прозора куће гледали у врт. Очекивали смо да се, сваког тренутка, појави Босоноги и покуца на наш прозор. Били смо стрпљиви, али је некад распламсана нада у нама полако почела да се гаси, као кад се угаси пожар. Стотину пута учинило нам се да се баш он кретао нашом улицом, али смо касније схватили да је то била само сенка.

–То је он – рекао је мој брат – чујеш ли како неко куца на прозор?

Обојица смо устали из кревета, била је хладна, зимска ноћ, али нас то није спречило да отворимо прозор и главе избацимо напоље. Узалуд смо се трудили и покушавали да му се обратимо, шапутали смо, али су наши гласови нестајали у тишини. Некако смо се договорили да је то био само ветар, или можда капи кише, сада се више и не сећам.

Месеци су пролазили, а од Босоногог нисмо добили ни једну једину вест. Једни су говорили да је отишао далеко, чак у Холандију, други су били сигурни да је постао хајдук и живео међу вуковима (мада нам, признајем, ово није било логично). Трећи су се клели да су га видели у нашем граду, ту код трга, али нико од њих није имао ама баш никакав доказ за оно што се говорило. Сва деца су желела да поново са њим разговарају, да ли зато што је био пун прича и авантура, да ли зато што је био старији, па смо се сви надали да, једног дана кад одрастемо, постанемо његова копија. На ова питања никада нисам добио одговор.

Пролазиле су године, а моје сећање на Босоногог већ је одавно избледело. Као кроз маглу, присећао сам се наших игара и авантура. На крају смо и мој брат и ја схватили да су његове игре биле само плод маште. Да ли његове или наше – нисмо могли са сигурношћу да кажемо.

У дечјој је природи истраживање. Она воле да сазнају и открију, уживају да се играју детектива, да сакупљају непотребне предмете са жељом да осете свет одраслих. Деца мисле да се тако расте, да ће, ако се поставе као одрасли, ако имају своје тајне, бити једнаки одраслима. Сигурно смо се и брат и ја тако осећали. Често смо се са гомилом друге деце шуњали по комшијским вртovima, тражили тајне пролазе из улице у улицу, гледали их кроз прозоре и смишљали којекакве приче о њиховим животима. Играли смо се погађања, погађали смо шта су купили или шта раде, која им је омиљена боја или књига, и свега онога чега смо у том тренутку могли да се сетимо. Некада смо, признајем, били усамљени. Као да нам је недостајао вођа који би нам показао како да постанемо одрасли. То смо нашли у Босоногом, он је био спона, мост који је спајао нас децу и свет одраслих. А одрасле смо увек доживљавали као свет, никада као људе, јер смо их све видели на исти начин – нису волели нашу галаму и стално су викали на нас ако се нађемо под њиховим прозором. Нису волели када смо се добацивали лоптом, а још мање када смо се играли жмурке и крили по њиховим баштама. Наше детективске походе карактерисали су као незреле и непотребне и увек су нас саветовали да је књига наш најбољи друг. Једино је Босоноги разумео како се осећамо; он је разумео нашу потребу да сазнамо, разумео је зашто желимо да завиримо у свачије двориште и ту нађемо одговор на никада постављено питање – зашто су одрасли тако досадни?

Босоног смо видели као идеалног, нама равног, а од нас већег. Нашег пријатеља, али и учитеља. Видели смо у њему све оно што међу собом нисмо имали.

Прошле су године од последњег тренутка који смо брат и ја провели са Босоногим. Чинило ми се као да је море криво за све – за то што га никада нисмо видели, за то што нисмо ни знали шта се са њим догодило. На студије сам отишао у иностранство. Причали су да је боље, да си тако мудрији и вреднији, па сам попустио и кренуо у свет за науком. Неки од вас вероватно претпостављају да сам на студијама срео баш њега, Босоног. Да сам га сасвим случајно срео на улици, након чега смо се присећали старих дана до касно у ноћ. Пили смо пиво и јели кикирики.

Рекао ми је да је отишао у други град не би ли нашао неки пристojни посао, радио је као шегрт у пекари, а затим је пожелео да и сам постане мајстор пекарског заната. Немаштина га је довела овде, где ради по цео дан, али верује у бољу будућност.

Ако сте то помислили, значи да имате дечји дух. Добро је, дечји се дух тешко чува и лако се губи. Истина је да нисам срео Босоногог. Ни на студијама, ни код куће.

Нисам га срео више никада, а његова слика је из мојих сећања потпуно избледела. Разлог сам сазнао кад сам се са студија вратио у родни град. Брат ме је дочекао, скоро се оженио, па је сада у кући била и његова жена. Лепа, дуге плаве косе и светлих очију, подсећала је на вилу. Са братом сам разговарао о свему и свачему, било је лето и у дворишту смо седели све до поноћи. Тада ми је рекао нешто, што све до сада нисам успео да заборавим.

Босоноги никада није ни постојао. Босоноги је био плод наше маште. Недостајала нам је та спона о којој сам већ говорио, па смо је пронашли у машти. Није он, у ствари, био скроз из маште, виђали смо раднике како по пољу шетају боси, а било је и много старије деце са којом нисмо разговарали. Идеја је дошла сама од себе. Рекао сам брату да су то глупости, али ме је он подсетио да се нико, сем нас, није дружио са Босоногим. Сви су то желели, јер смо ми толико сјајно говорили о њему, али га нико није упознао. Наши родитељи су га критиковали, иако су знали да он не постоји. Изгледа да је то био само начин да не критикују нас више него што је потребно.

Разум ме је издао, или ми се тако чинило. Све је добило нови смисао, Босоноги и његове авантуре, Босоноги који једноставно нестаје, Босоноги ког никада више нисмо видели. Одрасли смо, зато и нисмо могли да га видимо. Болест одраслих је што им се очи мењају, па уместо дечјим, све гледају својим сивим, хладним очима, у којима влада разум. А праве вредности не могу да се виде, оне се само осећају.

мсп Гања Николић, Србистика

МИЉАНИНА ВЕРЗИЈА

Прошло је неколико месеци како га нисмо видели, а чини се као да су године у питању. Сва деца питала су се зашто је отишао, где и када ће се вратити. Али то је потрајало само оног првог месеца, после су се сви изгледа навили да га више нема, па чак и мој брат. Признајем да га и ја заборавим с времена на време, али онда дође јутро и ја некако ишчекујем куцање на прозору и њега који нас зове да идемо да пољубимо небо. Једном је ластва ударила о стакло, а ја сам скочио тако нагло да сам пробудио брата и уплашио га. Када је видео колико сам разочаран и тужан само је рекао:

– Није он.

Почиње јесен и јаке кише. Питам се како је Босоногом тамо и да ли је понео своје превелике ципеле. Надам се да их није заборавио иначе ће се смрзнути. И тако једног дана када сам седео испод нашег дуда, приђе ми неки дечак ког никада раније нисам видео. Мора да није одавде, тако је лепо обучен и срећен, вероватно је дошао некоме у посету. Боље је одевен него када мене и брата среде за неко славље или цркву, и има најлепше ципеле које сам икада видео, тако се сјаје да се можеш огледати на њима.

Здраво – рече он насмејано.

Здраво – кажем збуњено јер се сетим како ми је мајка говорила да не причам са непознатим људима, али овај дечак ми изазва превелику радозналост да бих се зауставио.

Престао си да се плашиш болесног дуда?

Молим? – узвикнем и нагло устанем са земље. – Како ти знаш да је мој дуд болестан?

Зато што сам ти ја то рекао – каже он када је коначно престао да се смеје.

Босоноги?

Да, то сам ја. Знао сам да нећеш да ме препознаш – почиње поново да се смеје и да се удара по коленима. – Знао сам. Чак ни ја се нисам препознао када сам себе први пут видео оваквог.

Превише сам збуњен да бих проговорио, тако да чекам да он настави да прича, али је и даље заузет смејањем.

Имаш ципеле – изјавим.

Да – каже и погледа доле као да је заборавио да их има. – Сада имам маму и тату.

У том тренутку заборавим колико ми је недостајао и разбесним се јер почиње да лаже о тако озбиљној ствари.

Лажеш!

Не. Сада више не смем да лажем, они се љуте када то радим. Лагао сам о мору – застане мало. – Нисам га запалио, само сам мислио да би ви остали код куће и играли се са мношћом ако би знали да мора више нема. Такође сам лагао и о дрвећу и небу и хоћу да се извиним због тога. Жао ми је – каже постиђено.

Не знам шта да кажем на ово. Збуњен сам. Како неко може тек тако добити маму и тату? Или их имаш или их немаш, не можеш их тек тако наћи.

Не верујем ти, не можеш тако одједном да будеш нечији син.

Они немају своје дете, зато су мене примили у свој дом и желе да ја будем њихов син. Веома је чудно, нисам навикао да живим тако, али они су превише фини и љубазни да бих побегао. Претпостављам да ћу се навићи временом. Замолио сам их да ме доведу овде да се поздравим са свим пријатељима пре него што се вратим кући. И тако сам прво дошао код тебе.

Делује искрено, чак су му се и образи заруменели, па моја сумња полако почиње да сплашњава.

Драго ми је што те видим и што си добро. Сви су бринули – сада су му чак и уши црвене. – Да ли је ово последњи пут да долазиш овде?

Не знам. Пробаћу да дођем поново, али то вероватно неће бити ускоро.

Разумем... Идемо да позовемо и остале, сигурно сви једва чекају да те виде.

Кладим се да ме ни они неће препознати – почне поново да се смеје и крене за мном.

...

Здраво децо, вратио сам се!

Као што смо и очекивали, сви су се само збуњено осврнули и буљили у њега. Већина, чак и након што смо им обојица рекли, није поверовала да је то он, све док Босоноги није почео да прича о неким прошлим догодовштинама. Онда су уследила разноразна питања о томе шта му се десило, где је био, зашто није раније дошао, и слична питања о његовим „родитељима”, која сам и ја постављао. У почетку је, наравно, била присутна неверица, али будући да је боље обучен од свих нас заједно, морали су да му поверују. Затим смо се играли све док сунце није почело да залази иза брда. Било је веома забавно, а овог пута Босоноги је пазио како се понаша и пазио је да не поцепа или упрља нешто на себи. Није се ваљао, падао или пентрао по дрвећу као што је иначе радио, али упркос томе био је то један од најлепших дана у мом детињству. Били смо тужни када је рекао да мора да иде, јер је углавном он био последњи који је остајао на улици и завидели смо му јер он може да се игра дуже. Сви су после опраштања отишли својим кућама, а ја сам шетао са њим све док нисмо стигли до моје капије.

Па, претпостављам да је ово збогом.

Да – промрмљам безвољно, а онда се досетим како ће ме Босоноги памтити дуже него остале. – Сачекај минут – кажем и отрчим у кућу. Мама и тата су и даље на пољу, зато безбрижно улетим у шпајз и узмем највећу теглу пекмеца коју сам могао да нађем. Брзо крећем напоље у страху да ме неће сачекати, али он је и даље тамо и мирно стоји.

Изволи – пружим му теглу. – Ти волиш пекмез.

Хвала – изговара са највећим осмехом који сам икада видео код њега, чак му и очи засијају. Затим се окреће и одлази.

То је био последњи пут да сам га видео. Годинама чекам да се врати, био бих веома срећан када би моја деца коначно упознала дечака о ком сам им стално причао пред спавање. И даље има времена да одржи своју реч.

Миљана Цветковић, Србистика

ЦРТИЦЕ

Прошло је много година од тада, Босоног сам се сећао тек толико да својој деци улепшам понеку причу за лаку ноћ. **ПОЛАКО НА ПРСТИМА ТРЕБА УШЕТАТИ У ЖИВОТ. Босоноги је наставио да лута и машта.** Шетао сам забринуто покрај реке како бих мало скренуо мисли. У **ДЕЧЈИ ЖИВОТ МОЖДА ЈЕ НАЈБОЉЕ БОСОНОГО И ИСКРЕНО. Одлазио је од места до места.** Бдење над болничком постељом је црпело из мене и последње мрве живота. **ИЗА БРДА СЕ НЕРЕТКО МОЖЕ НАЋИ ДРУГО, АЛИ ДЕЧЈА БРДА СУ ДРУГАЧИЈА, ДОСТИЖНИЈА. Увек је налазио децу са којом се дружио.** Био сам уморан. **ЗАШТО? А увек се дружио само са децом.** Мртвило духа грлило је моје исцрпљено тело. **ИЗУТИ СЕ НА ПОЧЕТКУ ТОГ ПУТА ЗНАЧИ ОСТАВИТИ МАСКУ. Деца су му веровала и пратила га у походима.** Одједном полила ме је хладна вода, окренуо сам се спреман да своје фрустрације испољим на непознатој особи која ни за шта није била крива. **ДЕЦИ КАО НИ ОДРАСЛИМА НИЈЕ ПОТРЕБНА МАСКА И СА ЊОМ БИ СЕ ВАЉАЛО ШТО КАСНИЈЕ СУСРЕСТИ. Док су га одрасли избегавали и бежали од њега.** Особа је била средовечни човек у поцепаној одећи, бацала је камење у реку и уживала у томе свим својим бићем. **ЗАТО БОСОНОГИ НЕ ОДЛАЗИ ЗАИСТА, ВЕЋ ОСТАВЉА СВОЈЕ ВЕЛИКЕ ЦИПЕЛЕ КАКО БИ НЕКО ДО ЊИХ ДОРАСТАО. Али то њему и није сметало.** Смејао се и разговарао са камењем. А ОН НАСТАВЉА У ОДГОВАРАЈУЋИМ, НЕОПХОДНИМ ЗА ЖИВЉЕЊЕ. **Срећу је проналазио у дечијој наивности и тишини. То му је био и епитаф.** Кроз разговор имао сам утисак да разговарам са дететом, ништа ми није било јасно, али лепо сам се осећао као дете које жуди да пољуби небо опет.³

мср Александра Пејић, Србистика
МИРЈАНА МИТРОВИЋ, СРБИСТИКА
мср Катарина Миленковић, Србистика

³ Дивна сећања на часове Креативног писања са студентима Србистике и Русистике академске 2018/2019. године.

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИХ МЕСТА У КЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ...

Предложак: Девојка са бисерном минђушом

Не сећам се када сам пристигао у Амстердам и због чега ме је судбина одвукла чак овамо, само сам знао да бежим од нечега. Тог дана, не знам ни сам када, чекао сам воз како бих наставио даље. Дан је био тмуран и сив, људи су нервозно шетали по перону станице, а неки дечаци су се играли рата. Изненадни долазак воза нас је натерао да се сакупимо на једном месту како бисмо што пре похитали у воз. У гомили непознатих људи сам се осећао као на породичном фотографисању. Како је воз пристизао, киша је пратила његов долазак. Међутим, уместо звука фотоапарата, изненадио нас је окидач митраљеза. Душа ми је бежала, али ноге су биле укопане. Људи су стезали своје кофере, деца бежала под капуте мајки, а ја сам једино знао да се нису само деца играла рата. Тишина нас је обузимала, а врисак је горео у нама, сузе су се мешале са кишом и прикривале бол. Потом нам је било наређено, да се сместимо у воз одвојено, мушкарци на једну, а жене на другу страну. Ћутање је говорило уместо нас.

Лежао сам у некаквој белој постељи, у мрачној просторији, са неколико људи. Да ли сам ја мртав или је ово сан? Није ми било јасно зашто сви ћуте, а што само ја причам. Плашио сам се да ме неко од њих не чује, те да не зајалим што сам проговорио. Ток мојих мисли прекинула је шкрипа врата, те сам брзо склопио очи, и кришом посматрао шта се дешава. Потом је она проговорила: „Налазите се на бољем месту и будите срећни”. Морам да будем искрен, ја нисам знао шта значи срећа. Пришла је мом кревету, а ја сам се питао како је знала да сам будан. „Извините?”, погледао сам у њене сиве очи. Потом нешто као да ме је штрецнуло и сетило неке кише и тмине. Прошапутао сам: „Ко сам ја?” Њено ћутање ми је дало одговор кога сам се плашио, чак ни она није знала ко сам. Очи су јој говориле да је нешто мучи и да тражи одговор попут мене, међутим, нико се није усуђивао да ишта проговори. Онда се окренула и отишла.

Недуго пошто је отишла, кренуо сам за њом. Требало ми је да знам ко сам и зашто се налазим овде. Када сам пожурио да прођем кроз врата, сенка у огледалу ме је повукла назад. Гледао сам дубину својих очију и покушавао да разумем. Губио сам се у својим очима, тражио одговоре, све док нисам приметио нешто на мом врату. Међутим тај ожиљак ме није толико окупирао, колико питање ко сам. Дуго сам тако стајао, док је моје срце викало: „Ко си ти?“

Врисак свог срца прекинуо сам тако што сам сломио огледало. Осећао сам бол, али ме нису болеле посекотине, већ то што нисам знао ко сам. Последње чега се сећам јесте мрак. Испред мог кревета, налазила се она, обавијена неким браон огртачем. Гледала је у мене тим сивим очима које ми нису давале мира, а ја нисам имао храбрости да је питам ишта. На зиду је само писало *Ко сам ја?* Натпис ми је деловао свеже, али нисам смео да питам ко се то пита попут мене. Потом је сакупила неке старе чаршафе како би обрисала то. Док је брисала натпис, рекла ми је како је рат завршен. Упитала ме је неким чудним тоном: „Да ли знаш уопште шта је рат?“ Ћутао сам. Имао сам неку чудну навику да увек засучем рукаве, колико год то изгледало ружно, када сам приметио неке бројеве на руци. Нису били само бројеви, већ и кржаве руке и посекотине.

Када сам вратио поглед на зид, сазнао сам да сам се ипак све време питао само ја. Потом је окренула нагло главу и благо се насмешила и рекла: „Насмејаним људима не постављају питања“. Као да је знала шта желим да је питам. Потом је бацила старе чаршафе и то је био последњи пут да сам је видео.

Како је рату дошао крај, ни сам не знам. Нисам ни сигуран да знам шта значи та реч.

Неколико дана након њеног одласка, дошли су неки људи који како су рекли потичу из неког удружења солидарне помоћи изгубљеним и прогнаним. Нисам их ни сам најбоље разумео. Када су дошли у моју собу и до мене, упитали су ме: „Ко си ти?“ Ћутао сам јер ни ја нисам имао одговор на то питање. Били су упорни да сазнају ко сам и одакле сам, а моје сузе су уместо мене говориле. Потом су потражили неки документ од мене, а ја сам могао да им пружим једино руку.

Прошло је годину дана како радим у градској библиотеци на издавању књига. Требало је толико времена после рата све уредити и довести у ред. Толко лица је прошло кроз ове просторије, да сам покушао у сваком да пронађем себе. Све до тренутка када сам пронашао једну енциклопедију уметности која ме је привлачила. Почео сам да је листам и читам имена разних дела, када ми је наједном име *Девојка са бисерном минђушом* скренуло мисли. Када сам прочитао опис девојке благо окренуте која се смеши, мисли и сећања су почела да ми навиру. Сузе су почеле да лију, а осмех је надлазио на лице. Књигу сам бацио са стране, и лагано попут птице се спуштао на под. Једва сам изговорио: „Сетио сам се...”

Тих дана напросто нас више није изненађивало буђење бомби и песма пуцњева на улицама. Нада је одавно преминула у логору, а људи су завидели мртвима. Ако ме питате ко сам био тада, рећи ћу вам исто што и сада. Био сам странац, који је трчао у руке рата. Оног дана када смо потрчали возу, похитали смо у смрт. Памтим једино мрак, као једину ствар која ме је водила на том путу. Сањао сам, међутим нисам више разликовао реалност и сан, али сам једино веровао да је то кошмар из кога ћу се пробудити. Очи оне жене које ми нису давале мира и опис из енциклопедије, сетиле су ме на тмуран и ужасан дан. Тог дана на перону је био дан када сам решио да се бацам под терет воза, јер више нисам знао ко сам. Међутим, мој план уништили су немачки војници који су нас одвели у логор. Сећам се да су нам ставили некакве џакове, како не бисмо видели куда идемо и могли да побегнемо. После дана изгладњивања, наш логор је посетила епидемија тешког тифуса. Био сам међу онима коју су преживели, али са тешким последицама.

Решио сам да потражим девојку која ме је неговала и стално посећивала, међутим када сам се у доласку у болницу распитао за њу, речено ми је како је у спасавању мене настрадала. Када су ми саопштили ту вест, као да су ми одсекли ноге. Срушио сам се на под болнице и последње чега се сећам била је та страшна вест. Након што ми је указана помоћ, пошао сам назад и размишљао сам зашто баш она, а не ја. Како бих скренуо мисли јер се више нисам осећао добро, свратио сам у неки

историјски музеј. Тамо на зиду висила је нека слика, коју из даљине нисам баш најбоље разумео. Када сам се приближио испод слике, стајао је натпис *Девојка са бисерном минђушом*, а одговор на моје питање је био „Насмејаним људима не постављају питања.”

Марко Ђорђевић, Германистика

СЕВАП

(Промена приповедача: Аника; на основу Андрићеве приповетке *Аникина времена*)

Као што ветар понесе семе које се изметне и залута, случај ме је донео у касабу, где људи личе један на другог као овца на овцу. Раније сам се само дивила свом телу, а сада уживам у рату са целим хришћанским светом и свим световним и духовним властима.

Догодила сам се касаби тек тако, без везе са оним што ме окружује, са далеко већим способностима. Потајно жељену љубав нисам дочекала, остала сам сама, али нисам допустила да ми ико згази понос. Пригрлила сам и искористила моћ коју ми је судбина доделила. Навикла на самоћу, без жеље и потребе да се равнам са другима, да било шта скривам, живела сам у ћутању и презирала туђу потребу за говором. Имала сам циљ и низала успехе. Поуздано знам да могу да изведем све што замислим. Иако сам успела да потчиним касабу, Михаило се још није појавио. Знам да ће доћи, као што сви дођу, пре или касније.

Још се сећам мајке Анђе, много млађе од оца, мршаве, погнуте у пасу, измученог и смиреног израза, са нечим отменим, туђинским и уплашеним у држању. Свет је није волео ни ценио. Поред ње, ћутљиве и недруживне, дуго нико није обраћао пажњу на мене, најезену, ћошкасту и, пре свега, пркосну. Са мајком се нисам ни волела ни разумела. Све се променило оне зиме када сам срела Михаила на црквеним вратима. Већ сам се била задевојчила и приметно сам одударала ликом и оделом од остатка женског света. Почела сам да се негујем и посматрам. Истовремено сам се плашила и уживала у променама које су наступиле. За годину дана, постала сам главни предмет мушких жеља и женских разговора, а Михаило се повукао. Након што ме је трећи пут одбио, на Ђурђевдан сам отворила своју кућу мушкарцима.

Многи су ми мушкарци долазили, и млађи и старији. Разуме се, нису сви увек долазили само због мене. Понеки је био спреман за свако

зло, а понеки је био од рођења изгубљен и очајан. Било је ту не само слабих и порочних већ и здравих и паметних људи. Само су жене биле сложено и огорчено против мене. Бориле су се упорно, безобзирно, женски, без много смисла и размишљања, али ни то није увек пролазило лако и без опасности. Ставила сам и власт и закон под ноге. Ничије се клетве нисам плашила. Сама сам одредила како ћу живети, па ћу сама одредити и како ћу скончати.

Само мој брат Лале има права да ми у томе помогне. Некада је био белолик, танак и висок дечак, насмејаних дивних очију, али малоуман. Детињство је провео поред мајке, а касније помагао оцу у занату. Није ишао са осталим момцима, ни пио, ни пушио, ни гледао девојке. Патио је због мене више и теже од свих осталих, па неће бити тешко убедити га. Давно смо се изгубили, а једно другом смо једина преостала породица. Мржња одузима право да се суди и пресуђује. Где је толико мржње, међу нормалним људима немогуће је наћи неког ко би такво право имао.

Никада ми неће кројити судбину они који ме мрзе или желе за себе, то право имају једино они које сама изаберам. Михаило зна да га чекам, а Лале ће доћи чим га будем позвала. Михаилу би се за убиство свакако морало судити по земаљским законима, а Лалу не. Михаило можда жели да се ослободи кривице, да постане херој, али му то задовољство нећу пружити. Оскрнављена лепота нити хоће нити може да му се да.

Све ћу очистити и припремити, а кад будем покопана, касаба ће моћи поново да дише својим старим дахом, да мирно спава, да слободно гледа. Све ће бити нејасно, завршено без борбе, без самртних мука и без икаквог изгледа за разјашњење. Нико се неће питати како сам се појавила, зашто сам живела и шта сам хтела.

Без мене, свет ће се опет довести у ред и присетити Божјих наредби. На крају мог пута могу се наћи само Лале и Михаило, као два лика нечег само мени знаног. Нека обојица дођу истог јутра, тако ће се све сигурно свршити. Биће то мој севап.

Млађана Живадиновић, Србистика

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИХ МЕСТА У КЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ...

„Писмо оцу”, Франц Кафка (Одговорите потом Кафки у име оца, претходно изучите однос оца и сина.)

Кафка

Драги Кафка,

Опрости. Ако у теби још увек има снаге за исцељење и простора за опроштај — ти опрости.

Нисам имао намеру да ти задам бол — ни теби, ни вама — али сам то, свеједно, учинио.

У потпису,
(само име, без осећања)

Херман Кафка

Анђела Мосић, Србистика

ТРЕН У ЖИВОТУ ПИСЦА

(Бакуњин)

Сеоски салаш, приближава се крај Божићног поста, а надлазећа година смењује стару, бацајући под вео забораву минуле дане и догађаје што их красе. Дани су тмурни и једнолични, под окриљем мраза живот напољу споро тече, опрезно, плашећи се да наруши зимску хармонију. Понекад само која пахуља тајанствена, нежна дрско прође, запљусне село чаролијом и нестане као да никада није ни постојала. Нигде ниједне светиљке, и ноћ тиха и дискретна, постепено сенкама својим настоји да отера дан. Сеоске кућице, испуњене топлином крију тајну нечије среће или пак бола.

У кућици на салашу, кроз малени четвртасти прозор неправилних димензија, вири сноп мистичног светла и открива постојање још мистичнијег господина. Он живи као пустињак и ради од зоре до мрака.

Данас опет није приметио како му је протекао дан, поседник најзвишенијих мисли и неисцрпних идеја, заузет изливањем речи на папир, кроз живот корача тихо, достојанствено изазивајући земљотресе у култури и стварајући дела непроценљиве вредности. У његовим очима тиња жар, загледан у модро небо и усхићен од стваралачке стихије, прожима у себи мисао: „Теби, ето, душо моја, Господ поклања таленат: са страхом прими дар.”

Уморан, смирен одлаже перо, у мислима захваљујући Богу за снагу, за рад, облачи се и излази на трем.

Сутон, тишина, оштар јануарски ваздух...

Умотан у црни капут корача селом, сређује своје мисли, њима учвршћује своје потајне намере, наизглед незаинтересован за свет који га окружује, но он све унаоколо види, све јасно опажа и осећа – за све су отворене душа и очи његове. За сваки вид кретања земаљског, он

природу опажа до најскривенијих нијанси и детаља, проникао је у све тајне љубави и књижевност попео до недокучивих висина.

На утрини се налази црква – у њој је служба. Надносећи се над црквену ограду, оголеле гране дрвећа крећу се снагом ветра, непријатељски, раскошно у инат људимо што згрчено по мразу шећу.

Господин у капуту се приближава цркви смело и са страхопоштовањем, док мрачне сенке у потпуности прекривају трагове дана, лица људи што улазе у цркву већ се једва виде. Сутон често са собом носи немир, подсетник људима на оно што се налази између њихових жеља и могућности остварења истих, на кораке између бола и радости, светлости и таме, живота и смрти. Господин писац му се диви и исто тако дрхти пред њим.

Приближавајући се цркви, његов поглед усмерен је ка вратима, иза тих врата навире светлост чија је улога да осветли душу. У дворишту, у заветрини ваздух је блажи, но зима се и ту поиграва са људима бацајући им честице прашине у лице. Писцу је познат тај осећај, он мора проћи кроз прашину немира, илузија, страхова и стрепњи, како би дошао до онога што душа његова има да каже и пренесе на папир и на крају до блаженства које доноси стваралаштво.

На улазним вратима цркве у сусрет писцу долази помешани мирис зиме, пламена ватре и тамјана, односно мирис топлине, духовне радости и устремљености ка висинама. Унутар цркве са леве и десне стране, стоје мештани села градећи два тамна зида. Из тог мрака као свици из пролећног поља, сијају погледи људи испуњени вером, дивљењем лепоти светиње и надом да ће њихове животе испунити благодат која односи невоље а доноси смисао.

Почиње служба, појање свештеника прате гласови Херувима. Треперава светлост из кандила окружује тамне фигуре људи и обасјава погледе светитеља са икона. У близини двери стоји писац у црном капуту, светлост обасјава његов строги лик и анђеоске очи. Загледан је у непознату тачку, мисли су му већ стигле до Серафима.

Од каквих ли се грехова он ослобађа постом, стајањем и својим бледилом?

За колику снагу он моли, да поднесе терет и благостање стваралаштва? Поглед почиње да му лута, као увек и свуда. Зауставља га на силуети девојке што недалеко од њега стоји. Низ леђа јој се спустила црна коса. Обасјан нежни овал лица и густе трепавице уперила је ка ликовима на иконостасу. Њена сивоплава хаљина од сјаја свећа добила је зеленкаст, месечев тон.

Шта ли он осећа према њој?

Сетна и нежна, ни не помишља да је својом појавом изазвала стваралачку стихију. Њено смерно лице ће обасјавати можда роман, можда кратку причу, њене трепавице ће постати врх неке јеле, а месечев тон њене хаљине ће се разлити по тајнама чудесних јунака. И тако, друга димензија планете Земље наставља свој ток.

Писац се враћа кући кроз мрак и вече проводи уз књигу, у нестварном свету, али тако неодвојивом од свега са чиме у потаји живи људска душа.

Анђела Илић, Русистика

**Материјал за приповедање из *Народних новина* од 6. 2. 2019.
према тексту Оливера Милијића:**

OTRGNUTO OD ZABORAVA

Francuske snajke na Nišavi⁴

* Мlade Нишлије, које су се опорављале од ратних рана у Француској, после Првог светског рата, или одлазиле на студије, кући су се враћале са – невестама.

* Седам снаја из Француске, образоване, културне, привржене породици, укlopиле се у живот нишке вароши, у којој су биле омиљене.

* Ипак, није све išlo глатко, те се дешавало да се слатким од šljiva послуше пет пута и још се љубазно извине што не могу да поједу и шести залогaj, а „crkva” остале заувек „cerkua”.

Комуникација путем друштвених мрежа одредила је животни пут неколицине девојака и младика из целог света који су сродну душу пронашли баš у Нишу и одлучили да започну брачни живот у граду на Нишави, а некада, пре једног века, младе Нишлије су се са студија у Француској враћале са дипломом, али и – невестом.

Двадесетих година прошлог века, после Првог светског рата, више стотина младих Нишлија обрело се у Француској, ратници су се леčili и опорављали, а пристизали су и синови угледних Нишлија на školовање. Њих седам вратило се у свој град са младевестама.

Сведоčenja кажу да су француске снајке биле омиљене у нишкој вароши, као узорне супруге и мајке, љубазне и образоване жене.

Један од Нишлија са супругом Францускињом био је Александар Илић, из апотекарске породице, који је у Тулузу студирао технологију, али био и редован посетилac игранки. На једној од тих игранки освојио је Одету Фаž, студенткињу

⁴ Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 40–42.

ekonomije. Ubrzo se sele za Niš, živeli su najpre u Šumatovačkoj ulici, a onda u Čairu. Odeta je izrodila troje dece, Petra, Milana i Mirjanu, zabeležio je „Niški vesnik”. Srpski jezik je lepo savladala, ali muku su joj zadavale reči sa nagomilanim suglasnicima, te je „crkva” vazda ostala „cerkua”. Izdržala je i Drugi svetski rat, podizala decu kada muža već nije bilo i izborila se sa tim da zbog njenog izgovora neki misle da je Nemica.

Prvi susret sa Srbijom upamtila je za sva vremena i Polet Kuli, studentkinja filozofije, koju je suprug Živojin Živković, koji je studirao veterinu u Tuluzu, poslao iz Francuske da upozna svekra i svekrvu. Malo beše to što joj je rekao da će kada stigne najpre u Beograd, videti „mali Pariz”, a ona posvedoči da na Pariz u Beogradu liči samo – fijaker. U Beogradu svraća u posetu porodici muževljevog prijatelja. Poslužiše je slatkim od šljiva i lubenica, koje Polet ranije nije jela, na poslužavniku sa šest kašičica i šest čaša vode. Polet se posluži pet puta i izvini se što i šesti put ne može zbog punog stomaka. Živkovići su imali petoro dece, a Polet je, kao i njene sunarodnice, bila veoma privržena porodici i obožavala je supruga, od kojeg se nije odvajala. Govorila je, pomalo mučeći se sa padežima: „Moj Žika na Vrška Čuka, i ja na Vrška Čuka”.

Borivoje Gojković tokom studija na Pravno-ekonomskom fakultetu u Grenoblu upozna je Mari Luiz Vjal. Imali su dvoje dece, a kako je mladi Gojković poticao iz ugledne i bogate porodice, živeli su veoma udobno. Ali, Mari Luiz ne želi da bude „na teretu”, pa i sama zarađuje držeći časove francuskog jezika. Mari Luiz je bila i dugogodišnja predsednica niškog Francusko-srpskog kluba, a poživela je dugo, do 1993. godine, kada je umrla u 97. godini života.

Četvrti „francuski zet” bio je Dragoljub Petrović, sin čuvenog Učitelja Tase. O Dragoljubu, učeniku i vojniku sa Solunskog fronta u Marseju je brinula dobrovoljna negovateljica Ninet. Sa oporavljenim Dragoljubom u Niš je stigla i ova mlada žena. Ninet je toliko volela svog izabranika da je promenila i ime u Radmila, a nije joj bilo teško ni da sa njim, dok je poput oca učiteljevao u Kamenici, živi u čatmari, bez vode i struje, da donosi vodu za piće i umivanje „na rukama”, a poticala je iz bogate bankarske porodice! Ninet, odnosno Radmila, bila je nesalomiva, a u braku su se izrodila i tri sina. Jedan od njih, Mihajlo Mija Petrović proglašen je herojem posle Drugog svetskog rata, a Ninet i Dragoljub su bili zatočeni tokom rata u logoru na Crvenom krstu.

Još jedna negovateljica, ovoga puta iz Nice, Suzana Kari, udala se u Nišu. Njen izabranik bio je Milutin Jovanović, sin vlasnika „Ganetove ciglane”. Suzana je svirala klavir i često organizovala „žurke” sa svojim niškim prijateljicama. Suzana i Milutin, koji umire u toku Drugog svetskog rata, imali su ćerku Margaritu. Posle rata, oduzet joj je stan jer je muževljeva porodica bila proglašena „ratnim profiterima”. A u pomoć joj priskače sunarodnica, pomenuta Odeta Faž, koja je prima u svoju kuću.

Još jedan niško-francuski brak zasnovali su Aleksandar Stojiljković, konjički oficir, i Adelaida Trei iz Montobana, koju je suprug zvaao Mimi. Par nije imao dece, a ostalo je zabeleženo da su živeli u Ljubičkoj ulici.

Jedina francusko-niška veza koja nije uspela bio je brak Milutina Đulizibarića i Anriete Debriz iz Tuluzi. Imali su četiri sina i ćerku, ali se lepa Tulužanka vraća u Francusku 1927. godine, posle osam godina braka.

Gospođa Lazarević

U Nišu je ostalo sećanje i na izvesnu „gospođu Lazarević”. Ova Francuskinja bila je udata u Vranju za lekara Vladu Lazarevića. Posle smrti muža, nakon Drugog svetskog rata, preselila se u Niš.

ПРИЈАТЕЉ У ТЕШКА ВРЕМЕНА

Мало је догађаја у животу којих се још увек сећам. Неколико је оних које бих, у овим годинма, могао до детеља да испричам, али никако ми није дао мира, нити је падао у заборав, догађај о коме сам праву истину недавно сазнао и због којег сам се, упркос болести која ме је шчепала, потрудио да посветим страницу дневника.

Пре свега морам да замолим оног ко је дошао до рукописа, да занемари ове прежврљане реченице које одузимају од естетике текста па он личи на зид кроз који пролази светлост на местима где су избијени делови цигле. Те реченице нису симбол тражења речи ради стварања препознатљивог стила писања већ представљају страхопоштовање према

ономе што је овде изречено и намере да онај ко чита текст на сопственој кожи осети језу тог 25. априла 1941.

Цика, вриска и ломљава. Овоме нема краја, помислих, ово је тек почетак.

А то је био заправо почетак краја. Почетак периода у коме муљ испливава на површину, снови се зарад голог живота бацају у блато, образ се ради богатства губи, а онај ко успе да сачува образ, остајао је без ичега. Вртлог судбине, преплитање људских судбина кроз свакодневни живот зачињен осећањима која се смењују као на рингишпилу и после којих човек постаје богатији за искуство, али и сиромашнији због мањка уживања када сав тај бол и немир претури преко главе.

– Комшија јесте ли видели, – прошапта ми баба Нада кроз одшкринута врата, баш у тренутку када сам се спремао да изађем из зграде, – и сироте Јовановиће избацују на улицу. – Како њих, па зар нису Немци обећали да ће поштедети породице где нема мушких глава! Има већ више од године како је чика Милутин страдао! – одговорих узнемирено. – Е, мој синко, бојажљиво настави баба Нада, сећаш се да је несрећни Милутин потицао из газдинске породице, а она је још и странкиња, Францускиња, такви су данас „овима“ највише на мети, – рече и обори главу, а ја остадох заглаван у једну тачку размишљајући о овој чињеници. – Не може се њима више помоћи, синко, него гледај да не излазиш напоље док пуштахије не ураде оно што су наумили, руке им се осушиле! Нека само посумњају нешто, и тебе ће лако покупити!

Често сам слушао савете одраслих али сам знао и да се оглушим о њих, међутим, у оваквим ситуацијама данак неискуству се врло лако могао платити главом, па сам одлучио да се вратим у стан и будем сведок трагедије једне породице. – Шнел, шнел – виче официр са прекрштеним рукама на леђима. Угланцане чизме, саливена униформа, и чувена немачка дисциплина којом се издају наређења. На ту хладокрвност официра не утиче исход издатог наређења, већ се и нарсуровије команде изричу без емоција. Страх и дивљење, било је прво што сам осетио гледајући тај приказ. Војници и један за другим износе намештај. За габаритније ствари задужено је више њих. И они то раде врло рутински.

Није ово ни прва ни последња кућа у Нишу која је, од како је дошла окупација, остала без својих станара.

Госпођа Сузана са ћерком немо стоји крај ограде са марамицом приљубљеном уз образ и гледа. Само задрхти у тренутку и направи потез руком. А стегло се нешто у оној жени само што не прсне. Загрлила ћеркицу, приблиила јој главу уз скут и другом руком је милује. Та је жена почетком рата изгубила мужа, њен ослонац и ослонац целе породице, а сада посматра како сила разноси оно што јој је макар привидно уливало наду да ће преживети ова суморна времена. У њеним очима не износе Немци само намештај из куће. Они јој одузимају успомене, на њеног супруга, на одрастање деце, на безбрижне тренутке проведене са породицом, они износе ватру из огњишта једног дома, а то не представља ништа друго него водом прелити извор живота једне породице.

Гризем усну, изашао бих на улицу, а не смем. – Идем, – рекох одлучно, – јер моја ће савест, ако нешто не предуздем, имати много већи апетит према мени него што ја имам према сопственом делу тела. Окренем се према вратима, закорачим, ако не на трећем а оно већ на шестом, седмом кораку, буди се неки глас у мени: – Где ћеш, лудаче, па ни сам не знаш ко ти сутра може покуцати на врата!

Вратим се назад до прозора и наставим са јелом, не знајући притом да се сам налазим у још већој опасности, јер ће Јевреји бити најнепожељнији у Трећем рајху. Међутим грицкао сам ја усну током целог рата, и после, у логору, а ево вала и сад док се присећам догађаја који ми осим страха, слабих живаца и лоших навика ништа друго нису донели. Сумрак се поче хватати. Док су војници износили и оно последње из куће Јовановћа, један од њих који је стајао до главнокомадујућег официра, прочита проглас који му овај проследи. Наша држава неће имати милости према ратним профитерима. Стога, свако ко буде покушао да на било који начин помогне онима који су праведно кажњени, биће осуђен на моменталну казну смрти стрељањем. Затим војник врати папир официру који га безизражајно смота и врати у џеп на прсима. Случајни пролазници гледајућу преда се, журно су покушавали да што пре нестану са места на коме су се задесили, а они коју су избацивање породице на улицу гледали

са својих прозора, лагано су се повлачили у делове станова који су им се чинили најсигурнији, и тако привидно заштићени, желели су да бар накратко одагнају језу од призора које су посматрали.

Након што су обавили своје, војници се укрцаше у она два теретна камиона са нацистичким обележјима у које су сместили ствари и уз брундање мотора кренуше низ улицу. Официр и онај војник који је прочитао обавештење грађанима вратише се у кућу, а госпођа Јовановић, која за њих у тим тренуцима као да није ни постојала, остаде скамењена у месту. Поред свега онога што се на улици дешавало нисам приметио када су се уз сумрак прикрали и тешки црни облаци.

Ако је свет уређен тако да се састављају само они елементи који се привлаче, онда није за то било боље прилике од ове, тешки црни облаци и тешка субина људска. Госпођа Јовановић готово избезумљено, загрливши ћерку обема рукама, покуша да се помери са места на коме је стајала, али она просто није имала снаге да настави даље, јер био би ово мали корак за људе коју су корачали поред несрећне жене, али за појединца коме се цео свет руши, дивовски помак. Она се окрену и погледа у прозоре кроз које је зјапила празна соба њене некадашње куће, и истог трену се онесвести, а за њом почеше да падају и прве капи кише.

Девојчица, преплашена, похрли мајци у помоћ. Киша прерасте у прави пљусак, отвори се небо и сва она тежина у атмосфери стопи се са хтонским амбијентом који је владао у нашој улици. Људи су протрчавали, журећи да се склоне са кише, али нико није обраћао пажњу на несрећну жену, коју је дете покушавало да пробуди плачним гласом и, од силине пљуска, неразумљивим речима. Не кажем ја да су одвраћали главу од те жене, али једноставно нису смели да јој пруже помоћ.

Како је напољу падала температура, у мени је, док посматрам, све више расла.

Када је моја већ начета савест или урођени људски осећај за помагање другима достигла тачку кључања, одлучих да кренем напоље, међутим никада нећу заборавити ту силуету жене која се, под слабом уличном расветом, појавила у дугој тамној хаљини (можда се мени чинила тамном због целокупног утиска под којим сам био) и кишобраном

у руци. Оно што ће се након тога десити не представља ништа друго до манифеста истинске доброте на делу.

Да ли су Сузан Кари Јовановић и њена ћерка имале довољно среће да преживе рат, као што су је имале тога дана када су биле спасене, сазнао сам тек након 45 година. И током свих тих дугих година највише ме је копало питање ко је била жена која их је тог суморног априлског дана склонила са улице и спасила. Ко је она била и где их је одвела? Зашто баш она поред других комшија и пролазника? Каква је била њена судбина?

Ја сам убрзо након овог догађаја као Жидов интерниран у злогласни логор Дахау о чијим страхотама никад нисам смогао снаге да оставим сведочење. Ако хартија може свашта да издржи, човеково срце је такве природе да и након што се присети и срећних и тужних дана, тужни догађаји за разлику од срећних у њему изазивају ону исту бол коју је осећао у тренуцима када их је први пут проживео.

Одговоре на сва она постављена питања добио сам сасвим случајно, када ми је стара пријатељица донела новине са интересантним, али наизглед, не тако корисним текстом о „Француским снајкама на Нишави”, у којем је једна реченица челична врата отворила.

Никола Пепић, Србистика

СЕДАМ ФРАНЦУСКИХ ДАМА

Седам француских дама
Ниједна није остала сама
Давно, још двадесетих година прошлога века
Ни слутиле нису да живот их у Нишу чека

Судбина им је отворила врата
Да своју љубав поделе
Са студентима и војницима из Првог светског рата

Омиљена Нишлијама
Лепа Одета
Нетремице је посматраху кад крај Нишаве шета
На путу јој је стајала ипак једна мука
Како да правилно изговори реч „црква“?

Францускиња у Србији опет,
Овог пута Кули Полет
Слатко од шљива њој се допаде
А и за оним од лубеница
Жеља је спопаде

Мари Луиз Вјал
У Нишу живеше свој сан
Председница једног клуба она поста
А и од држања часова француског језика
Користи је имала доста

Марсељску неговатељицу Нинет
Љубав је намамила
Да своје име промени у *Радмила*

Милутину Јовановићу свидело се лице
Лепе неговатељице из Нице
Сузана Кари свирала је клавир
И то је био њен посебан манир

Још једна се љубав роди фина
Између Аделаиде Треи
И коњичког официра

Ипак, један француско-нишки пар
Дочека свој тужан крај
Једна се лепа Тулужанка врати у свој крај
И тако после осам година, брак изгуби сјај.

Миљана Цветковић, Србистика

САВЕТОДАВНЕ ПЕСМЕ

Тужној жени

О, ма шта год да је, застани
пусти сузу да као нота потече,
пришиј себи ово зимско вече.
Расплети снове, само једном бар
и мрзи пришивен осећај,
осећај да си ствар.
Слушај ветар што о прозор бије,
то се твоја снага,
болу слепом клања.
Труд твој,
занемарен пред лицем света,
у сенку бреза се склања.

О, ноћи ове скупи снаге,
окачи терет о врхове грања.
Згази јаде света без смисла,
кржави осећај дужности,
нека однесе Висла.
И притисак што гњечи и бездушно гања,
дана ових,
што теку без плана.
Иза оног чега нема,
нек остане само сена.
Речима што правдају
тешки корак твој,
забрану кретања дај

и лежи мирна, под небесни свод.

О, ма шта год да је, крени
пусти јецај да ноћ разори.
Зацртан смер живота окрени.
Узалудна лутања стара,
тамо, где је топла осама,
међу љиљане закопај.
Души рањеној врати крила,
и нека нагађају где си била.
Погледи бедни, суза твојих жедни,
за осмех твој рећи ће –
сновиђење.
Ни слутити неће, о јадни
да је наступило твоје
ослобођење.

Анђела Илић, Русистика

Љубавна прича са замењеним елементима

Она:

Набројте по природном и/или граматичком роду припаднике женске врсте, нпр. вештица, птица, бубамара, река, грана, липа, киша, шоља, ружа, хемичарка, плавуша, старица, беба, жаба, кићанка, машна, мачка, звезда, љубичица, кокошка, мотка, трава, обала, стена... Изаберите једну која ће постати јунакиња ваше љубавне приче и дајте јој лично име, можете и римовати име са одредницом врсте, нпр. Мравица Драгица, Мачка Тачка или сл.

Он:

Набројте такође, по природном и/или граматичком роду припаднике мушког рода, нпр. пас, коњ, голуб, снег, јаблан, ветар, Месец, бунар, чамац, самац, ученик 7. разреда с носем који је нагло порастао, возач ГСП-а, таксиста, мрав, сунцобран, кишобран, море, радио, мравојед... Урадите исто, дајте име вашем одабраном јунаку.

Ускладите сад неке парове који би природно ишли један с другим, нпр. Месец и звезда, мрав и мравица, обала и море, љубичица и ветар, а онда пробајте да изаберете и неке необичне, али на изванредан начин пријатне, негротескне парове који би се могли волети. Нпр. ормар и звезда, Месец и девојчица, голуб и бубамара, хемичарка и радник ГСП-а...

Из тих склопљених парова, одмах се појављује низ проблема које би тај пар могао имати у остваривању своје љубави, појављују се непријатељи и типови решења тог проблема, прича се, наиме, сама почиње да гради, љубав која улази у књиге увек је љубав која има проблема Размислите о својим паровима и видите који тип приче би се извео из конструисања овог пара.

Карактери:

Направите списак од неколико насумично изабраних особина које бисте доделили свом јунаку и јунакињи. Додајте им неку особину која за тај карактерни склоп није уобичајена или им измислите необичан хоби (проститутка која заволи оперу, из филма *Згодна жена*, или скупљање поцепаних сличица из аутомата и прављење албума тих људи у *Чудесној*

судбини Амелије Пулен). Ако је занимање вашег јунака прозаично, смислите му тајни живот који у њему открива посвећеника, уметника који треба да буде откривен...

Место:

Направите списак уобичајених места где се одиграва заљубљивање или одвија љубав, а затим избегните та места и смислите што занимљивије или пак што прозаичније одреднице. Уобичајено: плажа, острво, кафић, дискотека, планина, журка, Париз... Необично: кухиња, Дом здравља, на аутобуском стајалишту код Смедерева, испред трафике, у продавници мешовите робе, код багрема, поред реке, на трци бициклиста, у води на мору и слично. Замислите које би се теме заиста појавиле на том месту, које теме захтева то место, који би се тип проблема ту могао појавити, шта би ту јунаке натерало да се упознају, како би у односу на своје карактере разговарали и како би се понашали?

Време:

Време које одаберете да се у њему одвија прича такође може довести до заплета, због околности које владају у појединим временима, обичаја, веровања, заблуда, предрасуда... Направите списак различитих временских одредница: у 12.45; пред зору; између сна и јаве; у време плакања; у минут до подне; јуче; још неколико дана, па ће...; у ишчекивању љубави; кад ноћ пада по Земљи, у сну...⁵

STAKLENKA I FIĆA

Već sa prvim decembarskim danima počelo je da sneži i gotovo da nije bilo dana kada se deca nisu igrala u školskom dvorištu — pravila nezgrapne smešne skulpture koje bi nazivali Sneškom Belićem ili se gađali grudvama i ledenicama i potom zavejani upadali u učionice. Njihov trag mogao se pratiti od ulaznih vrata škole do samih stolica i kada bi već sedali i na sto stavljali

⁵ Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 47.

sveske i knjige, pahulje koje su im do maločas bile na jaknama i po kosi pretvarale bi se u sitne kapljice vode. Ruke su im bile ledene uprkos rukavicama, a trebalo je bar 15 minuta da prestanu da šmrcaju i da im ledeni dah za nijansu postane topliji.

Sve je to užasno nerviralo gospođicu Staklenku. Njena „koža” bila je i te kako čvrsta i snažna da podnese hladnoću koju su deca sa sobom donosila, ali je ona smatrala da će voda iskvartiti njene fino zaobljene rubove, da će produbiti njene šare i da će postati ružnija i od magareće klupe. Celog života starala se da ostane čista, lepa, bez ijedne mrlje ili ogrebotine, smatrala sebe višom rasom i sa prezrenjem gledala na ostatak svoje rodbine.

— Pih, prosto mi je teško što isti vazduh struji između mojih i nogara ostalih drvenih stvorova u ovoj prostoriji. One su zaista, ovakve ružne i pohabane, za ove smrdljive učionice, ali ne i ja. Ja zaslužujem minimum direktorovu kancelariju.

Druge klupe su joj se podsmevale što se čuva kao pod staklenim zvonom, pa je i prozvaše Staklenka. One su, naprotiv, volele svoje „tetovaže” — šare, natpise, crteže, formule; volele su da slušaju dečje dogodovštine i tajne; volele su čak i svoje ogrebotine i okrnjene delove. I nikada nisu mogle da objasne Staklenki da su zbog toga još više žive. Sve dok...

Jednog istog takvog snežnog dana, u učionicu je utrčao plavi nasmejani dečaćić sa pegama na obrazima i ushićeno tresnuo mokri ranac o Staklenkino lice. Ona je kao i obično počela da se ljuti što je tako bučan, grub, što nije prethodno obrisao tu stvar koju stavlja na nju, a onda je najednom začutala i zagledala se u malu futrolu koju je dečaćić izvadio. Drugovi su se okupili oko njega i on je sa ponosom krenuo da vadi jedan po jedan flomaster objašnjavajući kako oni za sobom ostavljaju šljokičasti trag i mogu čak i menjati boje pri svetlosti. Zaista su bili zapanjujući. Bili su deo požurelog novogodišnjeg poklona i dečak ih je posmatrao sa sjajem u očima poređavši ih po stolu.

Prvi put u životu Staklenka je osetila neku čudnu jezu. Pri dodiru zelenog flomastera sa njenom korom, njeno stakleno srce postalo je mekše, a nogare toliko lagane da je osetila da može poleteti. Nakon kratkog ćutanja usudila se da progovori i upozna se sa novajlijom. Njegovo ime bilo je Fića. Staklenki se to učinilo kao najlepše ime na svetu i narednih pola sata pričala je

o sebi, društvu, okolini, trudila se da ga upozna sa svim okolnostima koje će ga snaći i da mu koliko-toliko olakša prilagođavanje. Bila je toliko divna i umilna da ju je Fića slušao bez treptanja i činilo mu se da bi tako mogao danima. Ni on, ni ona nisu znali kakvo ih je to novo osećanje obuzelo.

Kako je vreme odmicalo, Fića i Staklenka su postajali sve bliži i bliži. Od trenutka kad bi stigao u školu, Fića je iskakao iz ranca željan Staklenkinog lepog lica i nežnog glasa i sve dok mali plavušan ne bi krenuo kući, oni su pričali, smejali se, zabavljali. U tom trenutku postojali su samo oni, ceo svet je bio njihov, i ma koliko se drugi trudili da na bilo koji način pridobiju njihovu pažnju, oni su imali oči samo jedno za drugo. Tih nekoliko sati dnevno bilo je sve što su imali i sve ostalo vreme bilo je samo mučno čekanje novog viđenja. Svaki rastanak bio je pakao, donosio neopisivu bol i iako nijedno nije imalo hrabrosti da to prizna, oboje su bili do grla utopljeni u slatko more ljubavi.

— Dobro, hoćeš li joj ti već jednom priznati ljubav ili ćete se samo tako smeškati jedno drugome zauvek? — iznenada je nakon nekoliko dana upitala Ružica Fiću.

— Ne razumem o čemu pričaš. — čvrsto je odgovorio on i demonstrativno odmarširao na drugi kraj fioke.

— Ma nemoj, ne znaš? — sa podsmehom je upitao ružičasti flomaster. — Znači hoćeš da kažeš da među vama nema ničega? Pa dobro, onda još bolje. Baš sam juče načula da se plavi sprema da joj nacрта srce tako da bi bilo nezgodno da se sviđa i tebi.

— On planira šta??? — uzviknuo je zeleni flomaster zabezeknuto pogledavši svoju sestru Ružicu. — Ne, ja to neću dozvoliti. — počeo je nervozno da šeta i mrlja Fića. — Ne, neću. Ne može. Nije fer. To nije u redu... Ja... Ne... Na šta mu to liči? Odakle mu pravo???

Fića je toliko bio uznemiren zbog svega što je čuo da nije ni primetio kako se lice roze flomastera ozarilo i tek kad je pobedonosno uskliknula — Znala sam! — shvatio je da je nasamaren i da je nesvesno priznao da je do ušiju zaljubljen.

— E pa, dragi moj brate, sutra ranom zorom, čim budemo stigli u razred, nacrtaćeš joj srce i napisati stih!

— A ne, ne, ne, ja to ne mogu, žao mi je. — nervozno je rekao Fića i u strahu počeo da gleda okolo da ga ne bi ko čuo.

— Žao mi je, moraš. Inače je plavi tu da te odmeni, — sa pomalo bezobraznim smeškom rekla je Ružica, namignula bratu i otišla u svoj deo fioke da se odmori za sutrašnji veliki dan.

Te noći Fića je čuo sve svoje rođake kojim redom su se uspavali, čuo je dečaka kako piše domaći, pere zube i odlazi na spavanje, čuo je psa kako je na nekoga zalajao nekoliko puta, deset puta brojao je nacrtane ovce, dvadeset i osam puta pretresao pređašnji razgovor i svu noć razmišljao šta sutra da uradi, i u tom razmišljanju dočekaao zoru, prvog petla i dečakov budilnik. Ubrzo potom oni su uskočili u ranac i krenuli put škole.

Iscrpljen i potpuno raznesen, Fića nije kao obično iskočio iz ranca da pozdravi Staklenku već sačekao da ga dečak uredno položi zajedno sa ostalim flomasterima. To se svima učinilo čudno, pa čak i Staklenki koja ga je odmah spopala i terala da joj prizna šta se dogodilo. Fića u početku nije odgovarao na pitanja, pravio se da ne obraća pažnju na nju, a onda je najednom, kada više nije mogao da izdrži, samo skočio i nacrtao malecno zeleno srce. Svi su zadržali dah na ovaj njegov potez i u strahu očekivali njenu reakciju. A ona?

Staklenka je u prvi mah bila, poput ostalih, zapanjena, a onda je, kada se pribrala, skočila kao ožarena i viknula na njega da momentalno ispravi to što je uradio. Da neko svojim prljavim rukama dodiruje njenu lepu koru i pritom ostavlja odvratan zeleni trag, to ona neće dozvoliti ni u ludilu. Na ivici suza, Fića je pretrčao preko svog crteža, pritom ga samo još više razmazavši, i uskočio u ranac. Tog dana se više nije oglasio.

Nije ga bilo ni sledećeg, ni onog tamo dana. Prošlo je ukupno pet dana, 120 sati, 7 200 minuta dugih kao sedam godina bez njihovog susreta. Fića nije izlazio iz svoje fioke i smišljao je kako da najlakše sebi prekrati život, a Staklenka je patila i cepala se iznutra, svakim danom očekujući da vidi svog zelenog flomastera. Međutim njega nije bilo.

Dve nedelje nakon tog kobnog događaja deca su u školi imala priredbu i plavušan je ponudio svoje lepe flomastere za ukrašavanje pozornice. Fića je, ne želeći da se izdvaja i želeći da pomogne, pristao da krene u školu iako je znao da će susret sa Staklenkom biti neminovan. Odlučio je da bude hladan,

ponosan i da nikako ne pokaže da mu je bilo kako stalo do nje ili onoga što se dogodilo. Jer to je sve za njega bila prošlost.

Kao što je i bilo očekivano, Fića se ponovo našao u društvu Staklenke i svi su bili zainteresovani da vide kako će se odvijati situacija među njima. Prva je naravno ponovo prišla Staklenka i stidljivo se javila kao nekom starom, ali ne tako poznatom prijatelju.

— Kako si?

— Nikad bolje. — hladno je odgovorio Fića i nastavio svoj posao, ni ne pogledavši je.

— Zašto te nije bilo? Tako sam bila navikla na naše razgovore da mi je bilo teško bez tebe ovih nekoliko dana. — progovorila je tiho, toliko tiho da je morao da napregne sva čula da bi je razumeo. Ali nije odgovorio.

— Znaš ovo mesto je previše sivo bez tvojih boja. — nastavila je Staklenka, sada već sa stegnutim grlom. Fića je i dalje ćutao.

— Ja znam da sam kriva za sve što se dogodilo, ali moraš da razumeš, ja nikada nisam dozvolila da neko crta po meni. Bojim se toga šta ću postati. Ne možeš da se ljutiš zbog nečega što jesam, — plač je tu ugušio njen glas i dalje nije mogla.

— E pa, znaš šta, ja sam pustio prvi put svoju boju zbog tebe i evo sada se već napola osušila. Još malo i ja ću biti neupotrebljiv. Nikada nisam dozvoljavao da me koriste da bih trajao što duže, a zbog tebe sam žrtvovao ono što mi je najdraže. Nekada se moramo odreći stvari koje su nam važne zarad drugih koje su mnogo krupnije i lepše. Ja sam zbog ljubavi stavio svoj život na kocku, a ti nisi spremna da daš ni jedan mali deo sebe.

U tom ushićenom govoru on nije ni primetio da mu suze liju niz lice, da padaju na papir i uništavaju crtež koji je bojio.

— Tako mi je žao, molim te oprost mi! Bila sam tako glupa! — u suzama je govorila Staklenka i ubrzo plakala je s njima cela učionica, jer niko nije mogao da ostane ravnodušan.

Fića je potrčao ka njoj i snažno je zagrlio.

— Molim te, hoćeš li mi nacrtati ponovo srce? — upitala ga je.

Klimnuvši glavom, počeo je da se kreće po njenom telu i za tren njena površina bila je ispisana najlepšim stihovima. Na svim mogućim jezicima izjavio

je svoju ljubav, a kako su zraci sunca padali kroz prozor na boju, Staklenka je sijala.

— Sada si zaista najlepša klupa na svetu — rekla joj je magareća klupa i svi ostali su se saglasili s njom.

Tada je Staklenka shvatila da nije ni najmanje važna spoljašnja lepota, jer će sve jednom proći, a čak se ni najlepše boje ne mogu boriti protiv vremena, već je jedino važno kakvog traga smo ostavili na drugima i koliko uspomena smo sa sobom poneli, koliko smo voleli i bili srećni.

Даница Митић, Србистика

БЕЛЕШКА⁶

У аутобусу С за време највеће гужве. Један тип од својих двадесет година, са дугим вратом као да су му га истегли и са шеширом на коме траку замењује узица. Људи силазе. Поменути тип отреса се на свог суседа. Пребацује му да га овај гурне сваки пут када неко прође. Глас пискутав и злбан. Када угледа једно слободно место, хитро се устреми на њега.

Два сата касније сретнем га поново код Кур де Рома, поред станице Сен Лазар. Сада је у друштву неког свог друга који му каже: „Требало би да даш да ти се пришије једно дугме на капу.“ Показује му где (на разрезу) и зашто.

ЈА, ПА ЈА

Ја не разумем: неки се тип окоми на тебе и почне да те гази по папцима, а то је наравно загуљена ствар. А после, када те добро изезао, повуче се као нека камењарка; то, кеве ми, не капирам. А ја сам то видео својим очима неки дан на аутобусу С. Ја сматрам да је тај даса имао мало сувише дугу шију и неку блентаву плетену стварчицу око шешира. Ја се не бих никад тртио с таквом мајмунадом на тикви. Али лаф се, као што вам рекох, пошто је зачепио лабрњу једноме до себе, нацртао на једно седиште и више није ни зинуо. Ја бих тој битанги прилепио шамарчину да је нешто покушао да мени клацка кости. Има у животу чудних ствари, то вам ја кажем, само се планине не сусрећу. Јер само два сата касније ја поново сретнем оног типа. Ја ти га спазим пред станицом Сен Лазар. Видим ти га ја у друштву с неким његовим буразером који му је рекао ово

⁶ Keno, R., *Stilske vežbe*, Beograd: Reč i misao. Jubilarno kolo, 1999.

што сам ја чуо својим сопственим ушима: „Требало би да преместиш ово дугме”. Ја сам сасвим добро видео: показао је на горње дугме.

УСКЛИЦИ

Гле! Подне! Време да се узме аутобус! Шта је света! Бог те твој! Како смо се стисли! Загуљено! А тек овај лаф! Каква њушка! А тек врат! Осамдесет пет сантиметара! Најмање! А трака! Бог те твој! Никад нисам видео тако нешто! Трака! То је још најзагуљеније! То! Та трака! Мајке ми! Сасвим загуљена ствар! А гле! Њега! Тип се нешто буну! Онај с траком! Против једног типа до њега! Гле! Ма немој! Газио га по папцима! Сад ће да га оплајвази! Леба ми! Не! Али 'оће! Уједи га! У мензу га ребни! Звизни га! Ошајдари га! Уједи га за батак! Али јок! Лаф има вуну! Попишманио се! Врат му се скратио! Нацртао се на столицу! Их! Вуна! Мој брајко! Креч! Фирнајз! Гле! Кеве ми! Јок! Ма јес' он! Тамо! На Кур де Рому! Пред станицом Сен Лазар! С једним другим лафом! Нешто тапкаре! Гле! Што га онај нешто фарба! Да дода једно дугме! Неко загуљено дугме! На капут! На његов загуљени капут!

ОНДА

Онда стиже аутобус. Онда се ја попех. Онда ми један тип западе за око. Онда спазих да има дуг врат и узицу око клобука. Онда се он окоми на свог суседа који му је газио по ногама. Онда он седе. Онда, мало затим, поново га видех на Кур де Рому. Онда је био с неким другом. Онда му овај рече: требало би да даш да ти се пришије још једно дугме на капут. Онда.

ПРИПРОСТО

Беше ти реко би око подна касе попе на аутобусес. Уђем ти, платим карту је ли све у реду, кад гле видим ти ја једног зврндова са вратом бог те видео ко у жирафе с неком узицом око шешира. Глам ти га ја и мислим да је то неки зевзек кад глети њега он почне да опомиње једнога до себе. Еј, ви, вели он њему, могао би да припазите, ви то намерно, вели, газите непрестално по мојим ногама. Овај ти баш га брига седе. Ко балван. Прођем ти ја мало после поред оног споменика код Сенлазара и гле кога ти видим, онај исти се натече с неким билмезом његове сорте. Виш, вели му овај други, требао би, вели, да ставиш још једно дугме вели на тај твој капут, вели му на крају.

Стилске вежбе по узору на Кеноа са тимом Зор-ђевојке на пројекту Фан фикција 2022.

Предложак: Толстој, Ана Карењина

– Мило ми је што почињеш да га волиш – рече Кити мужу, пошто са дететом на грудима седе на обично своје место. – Веома ми је мило. А већ је почињало да ме једи. Говорио си да ништа према њему не осећаш. – Зар! Зар сам говорио да ништа не осећам? Говорио сам само да сам се разочарао. – Како, у њега се разочарао? – Не у њега, него у своје осећање. Очекивао сам више. Очекивао сам да ће се, као изненађење, разлити у мени ново пријатно осећање. И одједном, место тога – гађење, жаљење... Она га пажљиво слушаше преко детета, надеваше на танке прсте прстење, које је скинула док је купала Мићу. – Главно и јесте да има више страха и жалости него задовољства. Данас, за време олује, после онога страха, видео сам колико га волим. На Китином лицу засија осмејак. – А јеси ли се много уплашио? – рече она. – И ја такође; само, више ме је страх сада, кад је већ прошло. Ићи ћу да видим храст... А како је пријатан Катавасов! Уопште, целог дана било је тако пријатно... И ти си према Сергеју Ивановичу тако добар, само кад хоћеш... Хајде, иди сад к њима. Овде је после купања увек врућина и запара...

ЛОГИЧКА АНАЛИЗА

Соба.

Купање.

Соба за купање. Место радње.

Данас.

Дан.

Данашњи дан. Време радње.

Родитељи.

Дете.

Родитељи о детету. Догађај.

Мића, олуја, храст, страх. То је главни догађај.

Пријатан.

Катавасов.

Пријатни Катавасов. То је прва споредна личност.

Сергеј.

Иванович.

Сергеј Иванович. То је друга споредна личност.

Танки прсти.

Прстење.

Прстење на танким прстима. Прича у причи.

Жалост.

Љубав.

Жалост и љубав. То је исход.

Разочарење.

Разочарење.

Запара.

Запара.

То је закључак.

ВРСТЕ РЕЧИ

ИМЕНИЦЕ: Кити, муж, дете, груди, место, осећање, изненађење, гађење, жаљење, прсти, прстење, Мића, страх, жалост, задовољство, време, олуја, лице, осмејак, храст, Катавасов, дан, Сергеј, Иванович, купање, врућина, запара.

ПРИДЕВИ: обично, више, ново, пријатно, Китином, танке, главно, пријатан, целога, добар.

ЗАМЕНИЦЕ: ми, га, ме, ништа, њему, свом, мени, тога, она, које, онога, ја, ти, њима.

ГЛАГОЛИ: јесте, почињати, волети, рећи, сести, једити се, говорити, осећати, разочарати се, очекивати, разлити, слушати, надевати, скинути, купати, имати, видети, засијати, уплашити, проћи, ићи, бити, хтети.

ПРИЛОЗИ: мило, веома, одједном, више, пажљиво, данас, много, сада, већ, тако, пријатно, овде, увек.

ПРЕДЛОЗИ: са, на, према, у, место, преко, за, после, уопште, к.

ВЕЗНИЦИ: што, да, пошто, а, већ, само, које, него, како, као, и, док, колико, кад, само.

РЕЧЦЕ: не, зар, ли, само, такође, уопште.

УЗВИЦИ: хајде.

ХОРОСКОП

Ова седмица започиње уласком Меркура у Рибе, те је ово енергија коју ће најбоље осетити они који су по природи сањари, душе које воле мир, тишину, који уживају у свом друштву и маштању. Меркур се не сналази најбоље у овој причи. Интуиција, нагон и често нелогични потези обележавају овај период. Много грешака ће бити, нејасноћа и конфузије. Осетан пад оптимизма, појачана осетљивост, лакомисленост, љубомора, она детиња, све су то ствари које можете очекивати од себе, а и од других. У истом дану Венера улази у секстил са Сатурном, где је акценат дат на ојачавању веза, смиривању страсти, потребом за везивањем и озваничавањем веза, свијањем гнезда, прављењем уштеђевине.

(за Кити)

Рибе

ПОСАО

Потребна Вам је додатна мера опреза приликом пословних сусрета. Искуство Вас опомиње да не треба веровати особи коју сви хвале.

ЉУБАВ

На жалост, љубав и задовољство не иду увек у заједничкој комбинацији. Неко заслужује приоритет и зато сачувајте потребну ноту дискреције.

ЗДРАВЉЕ

Осећате се добро.

(за Мићу)

Девица

ПОСАО

Не можете да предвидите нечији одговор на задату тему или да успоставите добар однос и комуникацију са одређеним сарадницима. Нема разлога за разметљивост.

ЉУБАВ

Партнер упорно и без објашњења игнорише Ваше идеје. Без обзира на своју тактику, не можете да остварите оно што сте наумили.

ЗДРАВЉЕ

Проверите крвну слику.

(за Љевина)

Ован

ПОСАО

Избегавајте претерано експонирање пред сарадницима и немојте причати о стварима које представљају потенцијални ризик за Ваше пословне интересе.

ЉУБАВ

Склони сте честим променама расположења и делујете несигурно пред вољеном особом. Потребна Вам је већа емотивна подршка.

ЗДРАВЉЕ

Одлично.

(за Катавасова)

Рак

ПОСАО

Имате добре идеје о унапређењу пословних циљева, али Вам недостају поуздане информације. Потребно је да се определите за практично решење.

ЉУБАВ

У разговору са блиском особом поступите по својој савести. Неумереност у изражавању осећања наводи на погрешно решење.

ЗДРАВЉЕ

Стомачне тегобе.

(за Сергеја Ивановича)

Водолија

ПОСАО

Не треба да обраћате пажњу на нечије коментаре. Све што чините са позитивном тенденцијом оставља добар утисак на околину. Важно је да примењујете опробане рецепте.

ЉУБАВ

Смишљате начин да привучете нечију емотивну пажњу, али Ваша љубавна тактика пролази без одјека. Будите довољно маштовити.

ЗДРАВЉЕ

Узимајте више витамина.

Ако у једном лику постоји сукоб мотивација, онда постоје елементи психолошке драме. (Размотрити неку од прича Лазе Лазаревића, нпр. „Швабицу“, „Ветар“...)

МИШИНА ИСПОВЕСТ

О, Ана, да само знаш
како те и ове ноћи будан сањам.

У нашем малом пансиону,
ушушканој соби, док напољу
веје неки оноземаљски снег.

Очи твоје су грејале сваки
кутак ове ледом посуте стопе.
Шетајући са тобом, ја сам знао

да свака стаза има крај,
и да је пут присут ледом.

Волео сам те онако
из прикрајка, делом шаке
грлио те као странац.

Нисам имао храбрости
да те руком водим кроз
овај презрени свет.

Напослетку нама је тај
пансион био довољан,
та мала соба и шума
са једном једином стазом.

Оставивши тебе, остао је мој
цео невини сан о мирном
животу у твом наручју.
Оставивши тебе, моја
срећа заувек је остала
жива на оној стази,
оној, на којој си остала да ме
чекаш са друге стране љубави.

Јована Цакић, Србистика

1. 1. 1886.

ДРАГИ ЈАНКО,

Сигурна сам да се питаш ко ти шаље ово писмо непознатог рукописа. Истина, ниси стигао да чујеш ни како се зovem, а камоли да спознаш мој рукопис. Дошло је време да ти се представим. Ја сам Нада, ћерка вашег породичног пријатеља Ђорђа Радуловића. Након што је прошло неколико година од нашег последњег сусрета, осетила сам потребу да ти пишем. Нажалост, немам добре вести. Мој отац је преминуо две недеље након што смо били код вас. Борио се до последњег тренутка, трудио се да не приметим његову бол и повремено набацивао смешак на лице. Последње што је изговорио је било твоје име, а пре тога ми је рекао да зна колико ме волиш и да би био срећан када бих се удала за тебе. Скрхкана од бола, нисам ни помишљала да је мој отац, можда, био у праву. Моје мисли се све чешће враћају ка теби и ка оном дану. Хоћу да ти кажем да сам у том периоду била веома тужна и забринута због очеве болести. Био ми је једини ослонац у животу и више него добро је надоместио љубав и пажњу, које су ми биле ускраћене због преране мајчине смрти. Плакала сам данима и била сам бледа. Тада

нисам била у стању да приметим да ме неко, можда, воли. Све се закомпликовало оног дана када смо били у вашој кући. Вероватно се не сећаш о чему говорим, јер си гледао у празно. Али морам ово да ти кажем, јер заслужујеш да знаш. Када сам се руковала са твојом мајком при одласку, погледала ме је као да хоће да ме убије и шапнула ми како неће дозволити да се икада удам за тебе! Уплашила сам се, брзо тргнула руку и јурнула ка капији. Разумем да ти је тешко... После очеве смрти, често сањам један сан. Сањам очи твоје мајке. Увек су оштре, озбиљне, застрашујуће, а после њеног погледа долази твој поглед, који поручује да ме воли.

Устајем рано ујутру и одлазим на посао. Није лако, радим по читав дан, а када дођем увече кући, одмах заспим од умора и глади. Нисам се удала, живим сама и немам много пријатеља. Самоћа је претворила мој живот у тужну причу. Једина утеха ми је сећање на оца и на његове последње речи. Као да су то речи које чујем свакога јутра, као да ми дају снагу да наставим даље, као да ме терају да устанем, да ти напишем ово писмо и сазнам да ли си слично осећао према мени. Ево, сакупила сам снаге и написала га. Волела бих да знам како си, како живиш, како је твоја мајка. Не мораш да признаш да ли си ме некада волео. Да ли ме, можда, још увек волиш... Вероватно ни ја не бих умела на то да одговорим. Срећан Божић и надам се да ћемо се једнога дана опет срести! Са нестрпљењем очекујем твоје писмо!

Срдачно, Нада

П. С. Молим те, пошаљи ми адресу доктора који је лечио мог оца. Желела бих да му се захвалим на свему што је за њега учинио.

Јована Величковић, Србистика

ПЛЕТЕНИЦА: уплетите два текста да направите трећи.

(Предложак: *Хамлет*)

НА НЕБЕСКОЈ КАПИЈИ

**ПУСТИТЕ МЕ
МОРАМ ДОЛЕ
НЕШТО ЈЕ ТРУЛО**

**Долазим ти плутајући
по језеру заблуда**

**МОГА СИНА
ЛОМИ СУМЊА
КОЈИМ ПУТЕМ ТРЕБА ПОЋИ**

**Вода носи бол и чисти душу
Лажу да је смрт страшна**

**МОЈА КРУНА
ЦРНИМ СЈАЈЕМ
САДА СЛЕПЉ ПРАВДУ**

**Страшније је волети некога
Чије слепило сакати друге**

**КАО КАИН,
ИЗ ДАВНИНА
ИЗДАТ САМ ОД СВОГА.**

**Вода улази у зенице
Јача вид**

**ЗАТО КИДАМ
НЕБА ЛАНЦЕ
МОМЕ СИНУ ТРЕБА САВЕТ**

**Само на земљи станују заблуде
Када би само знао да си слеп**

**ПУСТИТЕ МЕ
МОРАМ ДОЛЕ
НЕШТО ЈЕ ТРУЛО**

**Да се давиш као и ја
Разговарам с Њим и знам
Знам да је ланце покидао сам**

мср Душан Петровић, Србистика, Катарина Поповић, Србистика

Priča o Adamu i Evi

Tehnički izveštaj o mogućnosti adaptacije prema Likoku⁷

Gornji rukopis proučili smo u vezi sa mogućnošću da isti bude prerađen u scenario. Konstatujemo da su dva glavna lika ocrтана čistim i sigurnim potezima, i da u potpunosti odgovaraju filmskim standardima. Muški lik, Adam – u rukopisu nije navedeno prezime – ostavio je na nas jak utisak kao primitivna, ali ipak simpatična priroda. Adam ima „šmeka”, te mislimo da bismo mu mogli dati tačku sa životinjama (dresura i atrakcije na trapezu), što bi veoma dobro upalilo.

Međutim, smatramo da bi Adam bolje prošao ako bi imao više obrazovanja, te bismo stoga želeli da ga postavimo kao čoveka sa visokom školskom spremom, po mogućnosti sa diplomom nekog od boljih američkih univerziteta.

Mislimo takođe da bi i glavni ženski lik, Eva, bila prijemčivija publici ukoliko bi se jasno naznačilo da je zaposlena i ekonomski nezavisna osoba. Predlažemo da se ona koncipira kao fakultetski nastavnik folklor, koji je u poslednje vreme stekao veliku popularnost na vodećim ženskim univerzitetima.

Bolje je da Adam i Eva ne budu venčani na početku scenarija, već da se uzmu tek na kraju, pošto prvo pronađu sebe, a potom i jedno drugo.

Smatramo da je „rajski vrt” zabačeno mesto, kao i da je odsustvo sporednih likova neobjašnjivo; isto tako smatramo da se mnoštvo životinja koje figurira u priči teško može objasniti ukoliko se lokacija ne izmeni.

⁷ Према: Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 96.

Na osnovu toga predlažemo da se radnja smesti u zonu Panamskog kanala, gde se vrši prijem životinja u cirkusku trupu. Tako bi se omogućile masovne scene sa Panamcima, Indijancima iz plemena Meskito i ostalih plemena, turistima, krijumčarima alkohola, i mornaricom SAD, u sredini koja pruža veću raznovrsnost i ima izraženiji karakter nego prazan vrt.

Zmija nam se nije dopala. To je životinja teška za dresiranje usled nedostatka poslušnosti. Predlažemo da se umesto nje upotrebi koza.

Узмите постојећу причу, сведите је на шему, измените имена јунака и напишите своју причу. Увежбајте поступак преко народне приче *Немушти језик*:

Непријатељ има тајно знање.

Јунак, не знајући то, чини услугу представнику непријатељске врсте.

Непријатељ враћа услугу дајући јунаку тајно знање.

Добитак од тајног знања, мало уживања за јунака.

Јунак не сме да ода ту тајну под претњом смрти.

Јунака искушава блиско биће.

Јунак пристаје да ода тајну.

Неко други, случајно, нуди добро решење.

Јунак тако решава проблем не нарушавајући забрану.

ТРИ ЗЛАТНА ЦВЕТА

(на основу елемената бајке *Цвилидрета* браће Грим)

Беше то краљевство најближе краљичином, али далеко моћније, удаљено свега дан враниног лета. Високи планински венац на граници између ова два краљевства био је непроходан, што је обесхрабривало путнике и трговце. Чак ни патуљци нису били у стању да прођу преко планинског венца, мада им то није превише сметало. Хитајући мрачним стазама са краљевом поруком у врећи, они нису ишли преко планина, већ испод њих. Веровали су, као и краљ, да је удаљеност оно што дар чини чаробним.

*

Краљица се тог јутра рано пробудила. Могућност да се уда за похлепног краља из суседног краљевства чинила јој се истовремено невероватном и коначном. Док су око ње милеле слушкиње, деверуше, кројачи и шеширџије, пробала је венчаницу белу попут снега. Тргула се када су се зачули кораци. Колико год да је била радознала, стрепела је од услова које је њен будући муж волео да поставља. На вратима су се

појавили патуљци и саопштили јој да краљ овог пута жели златни цвет са чаробног дрвета скривеног дубоко у шумама њеног краљевства. *Пренесите мом веренику да намеравам да испуним све његове захтеве ако је то цена слободе мог краљевства*, одговорила је краљица. Послала је по намирнице за пут и по свог коња, затим изјახала из дворца и запутила се кроз шуму у сусрет обрисима планина.

Дрвеће беше густо збијено, а шумско тло завијено у таму. Пре једног века, било је то краљевско ловиште, а сад се претворило у непроходни густиш са обраслим и заборављеним стазама. Након пола дана јахања, пред краљицом се указала тражена аветињска прилика. Било је то прастаро, чворновато и накривљено дрво, ушушкано у јами за коју је само она знала. Подсећало је на старицу седе и проређене косе која се љутито ослања на штап као да је покреће чиста мржња. Краљица је истог тренутка пожелела да се што пре домогне непробојне капије и врати у свој велелепни град.

Добро је знала да ни високи планински венац не може да препречи пут легенди о чаробном дрвету, као и да све краљеве наредбе мора да прихвати ако жели да сачува краљевство. Често је обилазила шуму, вешто скривајући тајну златних цветова, али сада је била принуђена да се и сама жртвује ради тог скупоценог дара. Дрво јој је у замену за раскошни цвет од златних нити затражило најлепши и највећи цвет са гроба њене баке. Цвеће црвено попут крви на гробу о ком се годинама старала било је за краљицу налик реликвији, али пристала је увидевши да нема избора. По повратку у дворац, предала је краљевим патуљцима захтевани дар и вратила се припремама за венчање.

Када је кроз неколико дана грануло сунце и краљ угледао цвет, у срцу му се родила још већа жеља за златом. На његов захтев, краљица је по други пут изјახала из дворца и запутила се у шуму са намером да од дрвета затражи још раскошнији цвет. Као замену за скупоценији дар, дрво је захтевало попут крви црвени, најлепши и највећи цвет са гроба њене мајке. Ни то није задовољило похлепу краља, који је пожелео још већи цвет са чаробног дрвета. Овог пута, дрво је у замену за њега тражило цвет са гроба у ком ће бити сахрањена краљица годину дана након венчања.

Ко зна шта ће се из овога изродити, помислила је краљица. Није знала како да се избави из невоље, па је обећала дрвету оно што је тражило. Како је краљ сматрао да богатију жену неће наћи на целом свету, ово је био његов последњи прохтев пре венчања. Одржана је велика и раскошна прослава, а краљичина лепота је још неко време могла да се пореди са гримизном ружом која расте у тек нападалом снегу.

Време је пролазило и за нешто мање од годину дана краљицу су бледило и малаксалост све чешће подсећали на нагодбу са дрветом. Видно исцрпљена, поново је посетила дрво и нудила му свакојака блага, док су јој се речи заједно са сузама сливале у очајнички јецај. Дрво се сажалило и понудило јој последњу нагодбу: *Дајем ти три дана да откријеш како се звао човек који ме је овде сместио пре много година. Ако његовом имену одузмеш последње слово, добићеш нешто чега овде под земљом има у изобиљу. Надај се да се твојим доласком тај број само привремено увећао.*

Краљици су наредна два дана протекла у агонији. Размишљала је о свим познатим именима, затим послала гласника да се распита широм земље, али није успела да пронађе одговарајуће име. Полако јој је нестајало и времена и снаге. Трећег јутра, слуге су под краљичиним прозором говориле о необичном открићу у шуми. Међу густо испрелетеним и усахлим гранама чије је трње и мртво било једнако оштро, пронађен је осушени костур подобан за потпалу. Наслоњена на гримизно-златну постељу, краљица је пажљиво саслушала овај разговор и похитала да што пре саопшти дрвету тражено име.

*

На сам помен имена Коста, дрво је зацвилело у пуцкетавом пламену. Догоревајући, дрвени опиљци су испуштали поган мирис од ког се краљица закашљала, а ваздух испунио теретом древне магије. Краљица је пренеражено посматрала језиви приказ до самог краја, након чега је осетила неописиво олакшање.

(Додатак за одрасле: До сумрака је дојახала до проходне стазе на ободу шуме. Посматрала је сеоце на другој страни висоравни и дим који се дизао из сеоских димњака. *Превише сам водила рачуна о туђим*

жељама, помислила је краљица након што је довољно дуго седела на маховини у подножју великог храста. Уместо да крене назад ка свом граду, упутила се на исток, што даље од заласка сунца и знаних простанстава, право у ноћ.)

Млађана Живадиновић, Србистика

АНЂЕЛИНА БАЈКА

Далеко одавде, тамо где ласте лете кад је код нас зима, живео је један човек са седом брадом и зачуђујуће младоликим лицем, а из његових очију сијало је нешто што је сваког обасјавало топлином. Тај човек бејаше богат, не толико новцем већ земљом коју је обрађивао и плодовима које је та земља пружала, свега је било у изобиљу. Нико у њиховом граду и околини не беше гладан, добар човек са сјајем у очима је свима делио плодове својих њива.

Имао је једног сина кога је силно волео, васпитавао и чувао. Али, њега је мучило то што му је већ брада оседела, а силно је желео да добије бар још једно дете, та жеља је била толико јака да се он заклео, ако се она оствари да ће он још више радити и помагати другима. Колико му је та мисао давала наду, толико га је и растуживала.

И тако једног пролећа, када су последњи трагови снега нестајали и природа се радосно будила, његова жена је родила маленог дечака са још већим сјајем у очима, који је ноћу потпуно личио на месец.

Дечак је био право чудо, на његовом лицу се огледала велика храброст, неуморно је трчао, ловио, учио од старијег брата ратничке вештине и био омиљен у читавом граду. Уживао је у лепоти и сигурности коју је пружао очев дом. Упечатљива је била његова коса, бујна и оштра, која је из даљине личила на круну.

Када су његови родитељи одлучили да га ошишају, његовој мајци из руку испадеше зелене маказе и разбише се у хиљаду делова. Тада се од тих парчића створи зелена вила и проговори нежним гласом: – Његову косу немојте дирати никада, она ће њему дати снагу какву људско око видело није! – рече вила и нестаде заувек.

И тако је дечак растао, учио да чита, са лакоћом вршио најтеже послове, и никада није осетио тугу, до тренутка када је једне хладне зиме умрла његова мајка од врло ретке болести. Тако дечак настави да живи храбро, носећи тугу за мајком у свом срцу, и сви му се дивљаху.

Једног дана, дечак тек што је напунио четрнаест година, обузе га страшна гордост и одлучи да је довољно зрео да напусти свог оца и пође у свет. Желео је да доживи разне авантуре, да упозна људе и види разне крајеве, да свима покаже своју превелику снагу. Увече када су сви заспали, он скупи све злато које је отац чувао за његову будућност и побеже заједно са својим псом од кога се никада није одвајао, који му је пружао сигурност и пријатељство у сваком тренутку.

Идући тако, прешао је седам гора и наишао на град кроз који је протицала река са водом као од седефа. Она се јако брзо кретала, и пресијавала на сунцу у свим нијансама. Дечак узбуђено повика: – Ох! Какво чудо! – И беше задовољан својом одлуком да побегне од свог оца.

Тада, његов радознали пас ускочи у воду и немоћан да се избори са њеним струјањем, вода га однесе далеко у непознати крај. Дечак је много туговао због свог пса, остао је без свог сапутника и ко зна да ли ће га икад пронаћи.

Но, он не дозволи да га тај догађај уплаши, већ настави свој пут и пређе још седам гора.

И тако наиђе на град у коме су кровови кућа и крошње дрвећа били од ватре. Он беше задивљен тиме што види, и поново осети задовољство због тога што је побегао из очеве куће. Идући кроз град ватре, он наиђе на лисицу чији је реп такође био од пламена.

Дечак задивљен тиме што види, поче разговарати са лисицом и осети сигурност и поверење. Тако он проведе неколико дана у том граду дружећи се са лисицом, и једно вече уморан заспа чврстим сном. Лисица искористи прилику и украде све злато које је дечак носио са собом.

Ујутру када се пробудио и схватио шта се десило, он осети страшну тугу и уплашеност. Сетивши се свог оца он заплака, али није дозволио да то поремети његов план и настави даље преко седам гора.

Уздао се у своју снагу и мислио да заувек може сам, да ће захваљујући пословима које је научио код свог оца увек зарадити нешто новца.

Дечак затим наиђе на град у коме је земља била зачуђујуће плодна. Била су ту разна дрвећа, јабуке су биле од злата, крушке од сребра, а

трешњице као дијаманти. Дечак од усхићења није могао да верује где се налази и како је чудно и предивно оно што види.

Наједном са једног дрвета сиђе змија и убеди га да може појести шта жели и колико год жели. Када је дечак уморан од пута, појео и више него што му је било довољно, он се отрова тим чудним плодовима и једва остаде жив. Док је лежао у боловима он се присећао свог оца, и како је код њега све било укусно и безбедно, и никаквих опасности и лукавстава није било.

Но, он је већ био превише далеко од очевог дома и одлучи да настави даље путем следећих седам гора.

Идући тако усамљен, наиђе на град у коме је ваздух био као невидљива свила. Дисао је и уживао у пријатности тог ваздуха. Наједном угледа девојчицу, лепу као природа у пролеће, млада и свежа са умиљатим осмехом. Он се силно заљуби у њу и реши да остане у том дивном граду како би се једног дана оженио с њом.

Убрзо су сви у граду сазнали за његову чудну снагу и сви су се питали откуд њему толика снага, можда он није дечак са њихове планете. Тако умиљата девојчица поче испитивати дечака, и он јој исприча тајну своје косе. Једне ноћи док је дечак спавао, она по нарађењу људи из свог града њему одсече косу и побеже. Када се пробудио, дечак је осетио невиђену слабост. Ухвати се за своју косу, а ње нема и тада поче плакати из свег гласа.

Ишао је данима и ноћима, гладан и уморан без игде икога. Тада у једном селу потражи од једног човека да поједе бар део онога што даје свињама, а човек га отера. Тада он поче да плаче и да рида, сећајући се оца свога, код кога је све било у изобиљу, и хране и љубави и сигурности.

Тако он устаде, сакупи сву снагу света и поче трчати преко седам гора и преплива седам мора и уморан, изнурен и преплашен стиже до куће свог оца. Недостојан да се назове његовим сином, очекивао је страшне грдње, али отац када га угледа позва га у свој загрљај, нареди слугама да поставе гозбу, да позову све људе у околини на славље, јер син његов *болестан беше и оздраве, изгубљен беше и врати се.*

Анђела Илић, Русистика

ХАРМОНИКА-ПЕСМА. Пише се у пару. На комад папира напише се једно питање. Пресавијте папир тако да се не може прочитати. Коаутор нека напише некакав одговор на питање које, заправо, не зна. Затим он пресавија папир, пише своје питање, које ви, овога пута не смете видети. Тако се пише док се не потроши лист. Читати у четири руке, а нарочито успеле примере пред групом.

КЊИЖЕВНИ КВАРТЕТ. На „хармоникама“:

Шта се може чути ноћу?

Пингвин са копљем уместо носа.

Како савладати свог унутрашњег мајмуна?

Брижно и далеко.

Шта је љубав?

Ношење искључиво мокрих чарапа.

Зашто моја мајка дуби на глави последње три недеље?

Јер су звезде далеко, а снови тешки.

Како људи гледају?

Упорним свакодневним вежбањем борилачких вештина.

Када ће човечанство победити смрт и достигнути бесмртност?

Када угледаш белу раду у пољу маслачака.

Какве су руже на усамљеном гробу?

Одобрене од стране Комитета за здраву исхрану.

Колико електричних јегуља је довољно да снабдева омањи град струјом?

Колико и 100 лептира.

Сара Стојановић, Србистика (са братом)

Како волети прстима?

Као ехо међу стенама.

Како мирише зимско вече?

Као мелодија без ритма.

Какве је боје око?

Као мирис из дивљих шума.

Како лишће опада?

Као дивни зрак.

Каква се тишина чује?

Као звекет.

Каква су крила орлова?

Шира од мора.

Дуња Соколовић, Србистика

Како Титаник тоне?

Као свитац.

Какве је боје вода?

Црвене.

Како човек мрзи?

Као змај.

Какав је одмор?

Као скакавац.

Каква је љубав?

Као сунчаница.

Каква је коса?

Као водопад.

Какав је поглед?

Као звезда.

Како риба плива?

Као метак.

Како шума шушти?

Као звоно.

Какве је боје облак?

Мекан.

Млађана Живадиновић, Србистика

Каква је коса?

Као водопад.

Какав је поглед?

Као звезда.

Како риба плива?

Као метак.

Како шума шушти?

Као звоно.

Какве је боје облак?

Мекан.

Како Титаник тоне?

Као свитац.

Какве је боје вода?

Црвене.

Како човек мрзи?

Као змај.

Какав је одмор?

Као скакавац.

Каква је љубав?

Као сунчаница.

Јована Величковић, Србистика

Узми времена да радиш
То је цена успеха
Узми времена да размишљаш
То је извор снаге
Узми времена да се играш
То је тајна вечне младости
Узми времена да читаш
То је темељ мудрости
Узми времена да будеш љубазан
То је пут ка срећи
Узми времена да сањаш
То ће те одвести у путању звезда
Узми времена да љубиш и будеш љубљен
То је повластица богова
Узми времена да се осврнеш око себе
Дан је пракратак да будеш себичан
Узми времена да се осврнеш око себе
Дан је прекратак да будеш себичан.
Узми времена да се смејеш
То је песма душе
Боже, подај ми смирености да прихватим ствари које не
могу да променим
Храбрости да изменим оне које могу да променим
И мудрости, да увек удем да их разликујем.

Нагомилајте, најпре, изразе којима можете заменити израз „узми времена“.

За остало, видите да ли можете да промените у прецизније, изражајније, сјајније и звучније неке делове стихова.⁸

⁸ Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 139–140.

Usudi se da sreću pronađeš u radu –
Uspehom će odisati celo tvoje biće...
Usudi se da sreću tvoje misli nađu –
Upoznaćeš snagu koja te pokreće...
Usudi se, seti se detinjstva.
Pretvori se u dete što igri se veseli,
Podmladi dušu i smeji se iz srca,
Podmladi krv osmesima dečjim...
Usudi se – zavoli knjigu!
Zaviri u svetove satkane od slova!
Mudročću zalij baštu od snova –
Mudrost je otrov za svaku brigu!
Usudi se – nasmej se prolazniku!
Pozdravi stranca pogledom što leči!
Baš svakoj duši tako malo treba,
Tako malo fali biti blizu sreći!
Usudi se, otplovi daleko,
Na krilima snova leti se visoko!
Druži se sa zvezdama i njihovim sjajem,
Mesečevo srce zasvetleće ti okom...
Usudi se... Voli do koske!
Voli do srži, voli do boli!
Bez velike boli ni ljubavi nema –
Bez istinskog grešnika nema ni Boga!
Usudi se, pogledaj u druge,
Poslušaj priče što šapuću nemo...
Saosećanje donosi smiraj...
... i onom drugom, al' tebi više...
Usudi se – razvuci osmeh!
Raširi sreću po usnama jako!
Tada će pevati cela ti duša...
Pevaće pesmu što nasmeje svakog...

Јасмина Цекић, Србистика

Da je suđenje Šarlu Bodleru imalo simultano prevođenje na srpski jezik, prepevi vrsnog prevodioca Nevenke Balanesković odbranili bi vrsnu Poeziju i vrsnog Pesnika. Birane i zrele reči i birani i zreli izrazi, čak i neupućene i nezainteresovane smrtnike, lako prenose na Parnas. Originalno preveden pojam *spleen*-a rečju *teskoba* posebno intrigira jer svojom širinom sugeriše i ciljne odrednice gde je rečima usko a mislima prostrano. Gospodski dvanaesterci i pripevni šesterци sјedinjeni obgrljenom rimom animiraju *Zmiju plesačicu* vraćajući veru u magiju reči i magiju pokreta. Lirski transkriptи zvezda prevazilaze tragiku postojanja u vreme kome nedostaje radoznalosti i pažnje. Škola soneta za Nevenku Balanesković je isto što i osnovna škola, temelj obrazovanja, i to onog najuspešnijeg, sa opkoračenjima i produžecima, popisivanjem sopstva, uklanjanjem suvišnog i trasiranjem novog – budućeg. I neka bi to novo – buduće bila radionica prevođenja sa francuskog jezika i na francuski jezik, nama na dar, i čar, i čar: *Balanaseković*.

(K. M.)

„За сто година историје француске књижевности поменуће ово дело само као необично, писао је Емил Зола 1857. о Бодлеровом *Цвећу зла*“.⁹

PRIKAZ ZOLINOG ROMANA TROVAČNICA

Emil Zola, francuski pisac iz druge polovine 19.veka, našoj široj publici možda poznatiji po svom novinskom članku u kome se vatreno založio za reviziju sudskog procesa u „aferi Drajfus“, i to možda ne toliko iz istorije koliko iz davno snimljenog filma „Afera Drajfus“ ili iz novije verzije „Optužujem“, pisac je velikog broja naturalističkih romana, od kojih ćemo izdvojiti jedan pod naslovom *Trovačnica*. Vrlo je zgodno postaviti svoje lične principe pisanja i

⁹ Савић, М., *Мали глосар креативног писања*, Нови Сад: Агора, 2015, стр. 106.

onda ih se držati ne mareći za tuđe, pa je tako i Zola svoje nazore o svrsi i načinu pisanja najpre izneo u svom eseju *Eksperimentalni roman*, koji se i smatra manifestom naturalizma. Naturalizam podseća otprilike, bez potrebe da se udubljujemo u stroga definisanja, na tzv. „crni talas“ jugoslovenskog filma. Neobičan naslov ovog romana zadao je velike muke engleskim prevodiocima, tako da su se neki odlučili da zadrže francusku verziju. S obzirom na bogatstvo našeg jezika u domenu semantičkog polja ovog pojma, mi smo mogli da biramo i maštovitije naslove, pored ovog za koji se prevodilac Milan Đorđević odlučio, počevši od neutralnijih kao što su gostionica, kafana, krčma, pa sve do mnogo slikovitijih naziva, kao što su prčvarnica, birtija, ćumez, ili da se s punim pravom opredelimo za čuveni stih našeg pesnika i pevača i odnedavno filmskog junaka, koji bi najlepše preneo zamisao francuskog pisca, „kafana je moja sudbina“. *Trovačnica* je, naime, jeftina prčvarnica u kojoj se radničkom sloju (zamalo da kažemo, klasi, ali to nemamo pravo, jer u to vreme radnici još nisu imali taj uzvišeni statusni naziv), dakle, služila jeftina rakija, mi bismo rekli „brlja“ ili još savremenije „zozovača“, te su se tu svakodnevno, a pogotovo u dane kad se primala plata, svraćali radnici da utope svoj umor, brige i probleme.

Tako je Zola u ovom romanu učinio nešto revolucionarno novo: učinio je radnike ili radnički sloj francuskog društva vidljivim u književnosti, a budući da su radnici svih društava rod rođeni i da se uslovi u kojima su oni živeli u 19. veku, u nekim zemljama nisu promenili mnogo ni do današnjega dana, aktuelnost ovog romana i za današnjeg čitaoca ne može biti sporna. Recimo, naše društvo pamti te iste radnike iz 20. veka iz njihovog „zlatnog doba“, kad su vladali kao radnička klasa i kad su ih „veliki brat“ i družina, u njihovo ime i u njihovom interesu, oslobodili tehnokratije i na njihovo mesto doveli pripadnike partije da bi bdeli nad njihovim primatom. Radničke klase danas, nažalost, više nema, tiho i neprimetno su se pretočili u jeftinu radnu snagu bez prava odlaska u toalet u toku radnog vremena, a o pravu glasa i upravljanja da i ne govorimo. To se dogodilo kad smo se, opet u ime boljitka, rasprodali i otarasili neprijatne titule vlasnika i prihvatili mnogo ugodniji položaj sluge pokornog. Zolini radnici su možda sanjali o besplatnom školovanju, zdravstvenom osiguranju i

dostojanstvenoj starosti, ali mi smo sve to probali i rešili da postanemo Francuzi, pa makar i oni iz 19. veka.

Tema romana je bedan život radnika u jednom od takođe njima prikladno bednih predgrađa Pariza, u daleko doba kad je Monmartr bio predgrađe, njihovi snovi o usponu i uspehu, koji su svi od reda propali, jer su se svodili na želju za bogaćenjem i želju za žderanjem, bez imalo uzvišenijih ideala o prosvetivanju, opismenjavanju, duhovnom uzdizanju, a da ne govorimo o „masovnoj kulturi“, što je bilo karakteristično za jugoslovensku radničku klasu, o čemu i dan-danas po selima svedoče ruine tzv. kulturno-umetničkih domova po kojima su se vila kola radnika i seljaka. Dakle, francuski radnik je, bar kako ga slika Zola, bio vrlo primitivno, neprosvećeno biće, te centralno mesto u romanu zauzima jedna debela masna guska, koja je trebalo da bude simbol prosperiteta i prestiža glavne junakinje, ali kad su i kosti ove guske bile pokrckane i oblizani svi prsti redom, počinje nezadrživa dekadencija, ili srpski rečeno, propadanje te glavne junakinje, njene cele porodice, komšiluka i šireg kruga prijatelja. Kraj romana upotpunjuje pesimističku sliku: večito pijani radnik pogrebnog preduzeća drži u naručju mrtvu junakinju romana, nekadašnju lepuškastu i dobrodušnu ženicu srednjih godina i peva joj uspavanku obećavajući joj da će joj ispuniti davnašnju žarku želju da je kurtališe svih muka ovoga sveta. Zola kao glavnog krivca identifikuje alkohol, pa potom i društvo, ali bez jasne artikulacije ko se sve to popeo jadnim radnicima na grbaču. Naš oštroumni radnik je to oduvek znao i uvek je bio svestan ko se sve to smenjivao na njegovoj grbači, ali je uvek ostajao čvrst, nikad ne želeći smrt. Može biti zato što je srpska grbača izdržljivija od francuske.

Što se tiče stila Emila Zole, on je zaista jedinstven. Da bismo izbegli suvoparna književna teoretisanja, upotrebićemo jedno poređenje da bismo na slikovit način opisali njegov stil. Svima je poznata situacija kada iznenada, nenajavljeno bane u kuću komšinica koju smo najmanje očekivali i sa kojom nismo baš u bliskim odnosima. I to baš u trenutku kad po ćoškovima kuće još pomalo ječi od neke naglo prekinute „domaće čarke“ i dok u neobično vrelom vazduhu još pomalo leti paperje preostalo od na brzinu pokupljenog perja. Komšinica, presrećna, spremna da napiše čitav roman o nama, da bi nas

upoznala, ne gleda nas u oči niti čuje naš vrlo ljubazni glas, nego s matematičkom preciznošću povlači isprekidane linije od paučine, preko prašine do prljavog šporeta na kome je nešto prekipelo i zagorelo, pa nazad na neoprane sudove, nesređene knjige, smrdljive razbacane čarape i nehajno prebačene odevne predmete, otprilike kao u birou za izgubljeno-nađeno. Ona ne zna šta je u našoj glavi, niti je zanima šta smo to zaustili da kažemo; ona zna da je ono što vidi fakat, nepobitna činjenica, i potpuno je uverena da nas je „tako vaspitala majka“, da je dom u kome smo odrasli, a u rodoslovu ide unazad i do našeg čukundede i navrbabe-babe (babini geni su jači, to je nesporno), izgledao isto tako, možda još gore, da nama nema pomoći i da je sad došla i nikad više, a zdušno će se potruditi da sve u komšiluku obavesti i poštedi ih tako strašnog iskustva kao što je iznenadna poseta našoj kući. Ne može se poreći da bi razgovor sa tom komšinicom bio vrlo zanimljiv, jer ona je zapamtila sve sitnice, sve mirise, sve oblike, sve boje, ona je svojim ulaskom „zaledila“ jednu sliku u pokretu da bi je detaljno analizirala i verno prenela komšiluku. U našu glavu nije ulazila, tamo je ionako sve prazno.

Verujemo da Zola ne bi zamerio ovo osavremenjivanje njegovog „lika i dela“, uostalom i mi imamo pravo na svoje principe pisanja kojih ćemo se držati ili nećemo, to je stvar naše odluke i nećemo, kao što nije ni on, nikome dozvoliti da nam oduzme to pravo koje smo, kao i on, sami sebi velikodušno dali. Ono što je važno i što treba zapamtiti, a sve ostalo možemo slobodno i zaboraviti, jeste da Zola ima i zadržava svoje mesto u istoriji književnosti, a mi možemo bar u toj istoj istoriji da zauzmemo mesto njegovih čitalaca.

Невенка Баланесковић, Романистика

ПРОЗА У ПОЕЗИЈУ!

Ако је голет
и не певају тичице
не значи да је чама
јер чега нема, присни се.
...
Кључ сам да се отворе браве,
пролију мириси сна.
И волеће ме,
и у чуду питати:
Зар има земље где такви се роде?

Ову „песму“ сложио је у стихове из прозе „Лагарије по ноћи“ Михајло Пантић да би се видело како језик поезије и прозе код Настасијевића није много различит.¹⁰

ОГЛЕДАЛО)

(МАТИЈА БЕЋКОВИЋ)

Кад смо ослободили Београд
Одведоше нас у цркву Ружицу
Да се причестимо.
Али поп не да причесну ужицу
Док се не исповедимо.

Мене упита:
Јеси ли убио?
Јесам!
Рекох,

¹⁰ Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 148.

А он:

Војниче, што си то учинио?

Стуштио се на мене убилац,
Изнакажен,
Запаљене главе,
Испамећен,

Исплажен,
Крвниковим очима ме гледао.

Мора да сам тако
И ја изгледао.

Пуцао сам
Као у огледало.

До сад сам мислио
Да сам га убио.

Али чим сам овамо укромчио
Увидех да отад он живи у мени
И да је овде у цркви Ружици
Из мојих уста и проговорио.

Да се никад не сазна
Ко је кога убио.

Убилац проговара:

Тако *изнакажен, запаљене главе, испамећен, исплажен* нисам нападао – бранио сам. Бранио сам оно мало наде коју у рату жели да

однесе смрт. Рату је смрт брат. Са оружјем у рукама имаш два избора: да убијеш или да будеш убијен.

Убица убиством убија и себе. Звучи ти као брзалица? Мени звучи као неминовност.

Морао си много погрешних корака да направиш како би био храбар за овај. Добро је што си овамо *укрочио* и дао ми шансу да проговорим. Дуго си се снебивао, а то није одговарало ни теби ни мени. Све што одлучиш и учиниш одражава се на обојицу.

Још ће боље бити када стигнеш до мене и погледаш ме у очи, тада ћеш схватити све. Мислим да ћеш ме и препознати, можда и заплакати. Једно је сигурно – више неће бити места за обојицу. Волео бих да не буде ни потребе.

Мирјана Митровић, Србистика

МАЛЧИКА

(Предложак: Тифковићева *Избирачица*)

Ах, нек се небеса божја руше,

Плава није боја моје душе.

Загледава се Малчика смело,

Стари гледају је пребледело.

Труди се Соко, добри отац јој,

Да не досади она себи самој.

А мајка Јеци колено клеча,

Тешко се васпитавају деца.

Надмећу се мати јој и отац,

Ко је за ћеркину срећу борац.

У том дуелу победника нема,

Тежа Мала нег' Стерије Фема.

Свима је пос'о задала лако,

Са Саветом да машта тако.

О удварачима она снови,

Глава мисли да је вредна круне.
Тошица, неспретни, писмо шаље,
Својим удварањем иде даље.
Трапавост скрива упорношћу,
Надокнадиће тек то верношћу.
Штанцика жури своју реч посла,
Свршиће се све очас посла.
Бранко своје срце стего мушки,
И од њега писмо Малушки.
Славка му се не даје ни за лек,
Мора он прекрцати животни век.
Сваки своју књигу брзо пише,
Не зна да је сам' удварач више.
Малчика се хартијама слади,
Чеше се свом том пажњом по бради.
Соколовић се за главу држи,
„Ко ће омладини бал да пружи?
Где се штампају ти силни новци?
Грану не красе паре, то су чворци!”
Не занима жене кукање то,
Друштвени то је основни мото.
Бал има да се држи у кући,
Макар провели век гладујући.
И отпоче чудних улога плес,
Испашће на крају неки фес.
Није боме ни Малчики лако,
Как' она да се уда тек тако?
Јури избирачица окол,
Мисли се: „Ко мене не би вол'о?”
Премишља се час хоће час неће,
Искочише из круга две среће.
Бранко се приволео Славчици,
Штанцика се предао Милицы.

Тргну се Мала из сна вредности,
Да је и Тошица не премости!
И њему одлуку мења брже,
Њих двоје остају да се друже.
Испунио се његов сан о срећи,
Мала мисли њен улог је већи.
Ова песмица срећан крај плете,
Радује се свако право дете.
Живот не да увек избирачу плашт,
Даје отирач ако будеш ташт!

Даница Томић, Србистика

ЧОВЕК	РАДЊЕ У ПРИРОДИ	ПРИРОДА	ЧОВЕКОВЕ РАДЊЕ
глава	плови	облак	сања
коса	сија	сунце	мисли
уши	жари	дрво	говори
нос	гори	поље	снива
брада	расцветава се	трава	седи
слепоочница	руни	завијутак	размишља
теме	зелени се	долина	кашље
потилјак	нестаје	ливада	руча
раме	таласа	крошња	доручкује
рука	лети	цвет	љуби се
лакат	шуми	поток	грли се
прсти	опада	море	свађа се
длан	запљусне	лист	хода
груди	тече	киша	трчи
плећа	преплови	ноћ	јури
струк	листа	месечина	нервира се
бутине	ниче	звезде	глође
срце	пљушти	земља	љуби
чланци	ромиња	осоје	
табани	сипи		
стопала			

Сад повежите¹¹ неки део људског тела или духа са радњом из природе. Направите што више примера. Не брините о смислу и веродостојности за почетак.

Повежите неки од елемената природе са неком људском радњом. Напишите више оваквих примера и покушајте да саставите текст од њих.

¹¹ Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019, стр. 151.

Прсти плове облаком снивајући
о левом углу твоје усне

Табани горе сунцем
љубећи горко твоје тле

Груди нестају пољем
јурећи твоју ширину

Теме се зелени као ливада
цветајући под твојим пољупцем

Природа шуми као земља што снива,
Месец кад запљусне твоју сен.

Дуња Соколовић, Србистика

Попуњавање празних места у књижевној традицији...

ПОДСТАНАР ИЛИ ПЕТРОВИ ПОСЛЕДЊИ ДАНИ

(Предложак: *Балкански шпијун* Душана Ковачевића)

Почињем ову своју исповест која није само моја – већ је и наша. Почињем је из потребе која је јача од професионалног заветовања на ћутање, јача од прикривања идентитета као и скривања иза онога шта сам радио. Између мене и вас сада стоји бескрајни понор и врштећи глас који вапи за самилост нежног слуха – потреба за разумевањем насупрот вечној изолованости коју намеравам да премостим разбивши ћутање, јер ја сам човек – и ништа нељудско није ми страно.

Илији Чворовићу је требало веровати. На несрећу многих – нико није. Сваку сумњу треба уважити ма колико она деловала исувише мало или безазлено – јер црв сумње је мали и безазлен па опет ровари посвећено свој пут кроз наше мисли и успешно кида везе за које смо веровали – наивни ми били! – да ће занавек остати нетакнуте. Када неко тежи ка томе да прича исувише разумно он онда временом у очима других поприма избезумљен израз лица и неуверљив тон. Затим постаје неразуман за друге да би касније остао безразуман сам(о) за себе. Тај последњи стадијум у коме стабилност попушта и разум престаје, а лудило почиње да влада над човеком док га потпуно не савлада и узме под своје – ја вреднујем као свој професионални тријумф, јер смо били подучавани да тако нешто за свога живота постигнемо. Учинити појединца неурачунљивим до те мере да се не може ослонити на друге људе – било је наше поимање успеха. Приредити индивидуи пољуљани доживљај њене стварности чинило ју је крхом и савладивом и самим тим јој је следовало искључење из друштва.

Похвално сам посведочио владању општег неповерења у људске сумње и сведочио сам људској наивности угушеној у конформизму. Веровање да њихови животи нису важни за будно око проматрања, као и

минорност њихових живота за шире друштвене поретке – било је поражавајуће. Свака индивидуа је подједнако важна и подједнако моћна – наша мисија је да њихове животе обезвредимо и учинимо их незаинтересованим за дешавања која се одвијају ван њиховог кућног прага (прешавши претходно преко истог не би ли били ближе њима). Када отклоните потенцијалне играче који би пружили отпор, ви онда добијате чист терен којим можете трчати јер нема никога ко би вам подметнуо ногу или подвикнуо да не трчите по трави.

Ми – њихови подстанари увлачили смо се у њихове животе онако како се најмање сумњало: као нови другови њихових ћерки које би случајно упознали, спријатељили се са њима, а онда и довољно зближили да будемо вредновани за један позив и једно место за столом на породичном ручку или као случајно друштво њихових синова које пружа подршку приликом утискивања алкохола у крвоток. Одиграти улогу подстанара било је исувише једноставно – људи су непажљиви према томе кога пуштају у своје мале незаштићене светове – да ли *пријатеља* или *паразита*.

Ја ћу и даље у очима свих оних који су са мном дошли у контакт за време боравка у кући Чворовића остати само кројач Петар Јаковљевић који се из Париза вратио у Београд са циљем да отвори кројачку радњу. Неће ни слутити да је њихова глава породице дуго била проматрана и праћена још од времена његове везе са претходним политичким поретком.

Данице ми је искрено било жао – дубоко сажаљевам њену простодушност присутну од самог почетка. Наше познанство остварено је при првом сусрету онда када сам – од свих могућих – *случајно* дошао до њиховог огласа у новинама, и *случајно* закуцао баш на њихова врата и био спроведен кроз њихове просторије како бих био ближе упознат са собом коју су издавали (а опет су они *ти* који су на крају издали сами себе). Није слутила ништа, јер сам се показао једноставно – њена мајчинска брига омела ју је да било шта слуги.

Било је рискантно одавати информације о себи – сваки податак је био сервиран безазлезно за Даницу као представника пасивних који не

пружају отпор и не активирају своје мождане механизме, али су пажљиво били протумачени од стране Илије и његовог брата Ђуре. Њих двојица толико наликују један другоме да сам имао осећај као да гледам Илију у два примерка.

И нисам био далеко од истине – били су близанци и чеда система коме су се заветовали на верност и због кога су имали стаж робије од две до три године.

Илија се – са друге стране – понео онако како се од њега и очекивало. Наслутио је. Намирисао ме је попут пса са којим је поражено лежао на земљи док сам нестајао далеко од њих и њиховог лудила. Били су то вртоглави тренуци у којима је дошло до ескивирања личних расцепа и понирања када сам био готово сигуран да се одадне нећу извући жив. Близак и снажан осећај пропасти и поражавајућег завршетка мисије у њиховој породици пратио ме је док сам бежао преко прага далеко, далеко – јер је Илија Чворовић био човек који је невешто балансирао између лудила и реалности и личне параноје која је прерасла у колективну – насталу као фанатична последица извојевања права на истину. Његова параноја је толико узимала маха да је кренула да мења његов физички изглед где се при сусрету са њим могло закључити колико је дуго зурио кроз кључаоницу јер сам могао да тврдим да је облик његових зеница почео да се деформише.

Види, да ти кажем нешто...

(не могу да пијем кафу)

За сваку тврдњу имам материјалне доказе...

(руке су ми везане)

Био си млад и ниси знао за отрежњење...

(у устима метални укус)

Али си ти, пријатељу, у годинама у којима то нема чиме да се оправда...

(Ђура има тешку руку)

Имаш године које не правдају издају...

(требаће ми нова вилица)

Погрешно си се определио још у детињству...

(слаби су са живцима)

Скренуо си са пута, а тамо су те сачekali страни агенти...

(брзи су на окидачу)

Са Запада ветар шиба – а ти гологлав и клемпав. Не бива...

(угушиће га сопствене идеје)

Ушо си у велику игру, а они траже велике тајне – и то оне највеће: о најважнијим проблемима у земљи. Прво продаја, па онда – издаја.

(још пар мисли и биће готов)

Извукао сам се са – другима – видним и опипљивим, а мени проживљеним повредама.

Моја мисија тамо била је готова онда када сам био сигуран да сам својом појавом нахранио вечиту скепсу једног човека са вишим идеалима кога су изневерили – човека са системом који је био грађен на пољуљаним и трулим темељима и који је дубоко задужио своје верне следбенике који су остали са последицама.

Револуција је вечна док су јој деца верна. Али деца би заувек била деца и продукт својих родитеља да не постоји порив у њиховим животима да се одвоје од својих родитеља и одбаце све оно чиме су их учили. За оне трдоглаве који су упорно одбијали да одрасту и суоче се са истином – долазили смо ми који смо их попут дадиља надгледали не би ли исправили корените грешке у њиховом васпитању и погледу на свет. Јер штета који носе деца мртве револуције била је немерљива. Грешили су тако што су одржавали везу са прошлoшћу – грчевито су се држали за нешто што је од свог самог почетка било осуђено на смрт. Како би спречили да се нови поредак омете, морамо ми бити ти који ометају и чине људе ометеним и стога су наши станодавци били пажљиво бирани – сви они били су на државним јаслицама и тамо су се дуго и пристојно хранили (то не замерамо). Уколико, пак, они остану незасићени и имају потребу да се још задрже на утврђеним позицијама – ту ступамо ми да им кажемо како је њихово време дошло крају.

Браћа Чворовић су били делимично једни од њих – они нису пустили државним органима да раде свој посао већ су себе проглашавали надлежнима и самим тим угрожавали друге (првенствено нас). Били су саиграчи вредни поштовања – истовремено будале и генији који су успели да ме прозру и пробају да ме победе у мојој игри – најпре вербално, а онда и физичким кажњавањем.

Породицу Чворовић након тога нисам оставио саму. Морао сам да будем сигуран у то да ли ће свако од њих доживети подједнако пасиван крај. Тих дана – након што сам побегао из њихове куће – пробао сам да се неопажано крећем кроз њихов крај како бих увидео да ли се ствари крећу претпостављеним током. Био сам обазрив што сам боље могао како не бих био упадљив другима, јер је моје лице још увек имало свеже отеклине које су последица раздвојених удараца браће Чворовић задобијене онда када сам мислио да су ме готово савладали – али је Илијин срчани напад био тај који је запечатио његову судбину.

Прича је задобила епилог пун унутарњих породичних подирања – Илија је након тога постао исувше слаб да би могао да се брине сам о себи и морао је бити хоспитализован. Даница и Ђура су били све време уз њега и то онолико колико је за то било потребе. Нису ни они прошли без оштећења – Ђура је постао слаб са живцима, а Даница је свој дан организовала балансирајући између бриге за њих двојицу и консултација са својим лековима за смирење. Имала је она и још некога на памети док је бдила над њима: Соња је убрзо након тога – како се и очекивало услед нове владајуће струје вредносних система – нашла начин да се носи са физичком и психичком клонулошћу свога оца (и остатка породице) тако што је са локалним градским дрипцима свој ескапизам пронашла у дроги. Неостварена зубарка је приређивала себи луксуз да јој трну зуби при сваком сусретом са иглом – није имала свест о томе да ће је на крају савладати ствари над којима мисли да има контролу.

Прошло је много година од онда, и ја сам сада у пензији. Разумете природу мог посла да не откривам превише тога о мени – само онолико колико је другима потребно да увиде. Године ћутања у себи носе баласт на грудима од којих дисање постаје отежано – поготово у годинама у

којима је сваким даном извојевани дах продужетак живота који се полако гаси.

Не тражим ничије сажаљење ни опроштај. Урадио сам оно што сам морао да урадим, урадио сам оно што је било јасно назначено као дужност. На крају дана ће ми бити драго да сам једну генерацију извео на прави пут спасивши је од утицаја претходне.

Надам се да вам је сада нешто у мојим поступцима, позадини и улози коју сам имао у кући Чворовића јасније. Сада вас остављам јер неко звони на вратима. Дао сам оглас у новинама.

Анђела Мосић, Србистика

Попуњавање празних места у књижевној традицији...

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ПОБЕГАО ОД МРЖЊЕ

(Предложак: Андрићева приповетка *Писмо из 1920. године*)

Након што се десетак година задржао у Паризу, где је у предграђу Неји имао распрострањену праксу, Макс Левенфелд постао је познат као наш доктор који раднике и студенте бесплатно прегледа и, кад треба, сам им набавља лекове. Бринуо се о југословенским радницима на овај начин до почетка грађанског рата у Шпанији. Тада је напустио све и отишао као добровољац у републиканску војску. Захваљујући стеченом искуству, организовао је превијалишта и болнице и прочуо се својом ревношћу и знањем. Почетком 1938. године налазио се у једном арагонском градићу чије име нико од наших није умео тачно изговорити.

Несрећа којом је већ дуго био окружен призвала му је бројна сећања, почев од дана када је још био само лекарски син Сарајлија. Након што се преморен наслонио на трошну столицу у импровизованој ординацији, извукао је једну стару фотографију из бележнице. Препознао је себе у групи деце и почео да проучава своје маринско одело тамномодре боје са широком морнарском крагном, кратким панталонама и плитким црним ципелама. Иако један од снажнијих дечака, био је и остао Швапче. Отац му је као млад лекар напустио Беч, те у Сарајеву стекао велику праксу. Пореклом су Јевреји, одавно покрштени. Мајка му је била родом из Трста, лепотица на гласу племенитог порекла. Није било могуће не дивити се њеном стасу, ходу и одевању. На тренутак му се учинило да чује звецкање њеног скупоценог накита и шуштање елегантних хаљина на довратку. Попрскоа је лице преосталом водом за пиће, енергично протрљао очи и схватио да је звецкање медицинског прибора, шуштање униформи и јаук рањеника једино што се тог тренутка и на том месту могло чути.

Одједном је осетио вртоглавицу и на влажан под испустио једва неколико сачуваних слика, међу којима је нашао комад папира са неколико редова давно започетог писма. Био је то неуспели покушај да се јави пријатељу из гимназијских дана након њиховог случајног сусрета марта 1920. године на железничкој станици у Славонском Броду. Сећао се како су им гимназијски дани протицали у дружењу и ђачким дискусијама, без граница и обзира, које су померале све принципе и минирале читаве духовне светове. Тада није схватао да су сва шапутања и идеали били наговештај великих подвига борбених времена и лутања која тек долазе. Након једне такве дискусије у парку на клупи, приметио је да би његовом пријатељу користила нешто озбиљнија литература. Свет славних имена и великих идеја, скривен међу немачким, италијанским и француским књигама које су припадале Максовој мајци, постао је њихова оаза мира и савршенства.

Тако је стекао пријатеља са којим се све чешће састајао. Помагао му је да савлада немачки и италијански језик, чему се овај потпуно посветио. Током припрема за матуру, Макс је по први пут пожелео да му предочи своје верско опредељење. Започео је разговор Гетеовим стиховима које је много пута пре тога прочитао, а наставио расправом о смислу живота и пореклу богова и људи. У топлом, свечаном и тихом сумраку, окупаном тешким мирисом зове, коначно је смогао снаге да изговори: Знаш, ја сам атеист. Ово снажно пријатељство прекинуло се после матуре, када је Макс отишао у Беч да студира медицину. Завршио је студије већ прве године рата, те је као лекар радио у босанксим пуковима на свим аустријским фронтovima. За то време, отац му је умро од пегавог тифуса, а мајка се преселила у Трст код својих.

Старог пријатеља је пронашао, после ратних година, на перону железничке станице, у ишчекивању београдског воза. Нису знали да су од Сарајева путовали истим возом. У неколико речи, испричали су један другом како су провели рат. Огрубели у складу са годинама и околностима, нису разговарали ни о књигама ни о поезији. Макс му је испричао да је, после војне лекарске службе, средио своју сарајевску оставштину, па путује у Трст мајци. Sprema се да емигрира у Јужну

Америку. Напушта Европу заувек, али ће у себи стално носити сећање на Босну, као неку дугу, неизлечиву болест. Мислио је да ће у њој провести живот све док није летос демобилисан, те провео три месеца у Сарајеву. Сви узроци овоме могу се свести на једну једину реч: мржњу.

Макс је мржњу босанског народа поредио са заразном болешћу ендемског карактера, коју треба детаљно и помно изучити и анализирати, те савладати пре него што се фатално оствари као резултат нагона за уништењем и самоуништењем. Сматрао је да тиме нико није желео да се бави, јер босански човек није свестан мржње која живи у њему, зазире од њеног анализирања и мрзи сваког ко покуша да то учини, чак и онда када је коначно била основана држава Јужних Словена. Приметио је да овај разорни нагон није могуће спорити након свих дешавања од почетка последње деценије претходног века, али могуће је прикривати га гласним фразама. Брат је мио, које вере био! Туђе поштуј, а својим се дичи! Док је политика била испуњена фразеологијом која ништа суштински не решава, макар била иницирана и добрим намерама, босанске грађанске кругове красила је лажна учтивост, уз мудро варање себе и других празним церемонијама. Мржња је на овај начин остала непрепозната и недодирљива, али узвраћена, преносећи се са појединца на читаву групу и обрнуто. Зар њена масовна ужасавајућа испољавања за време рата нису довољан доказ њеног постојања и несагледивих последица?

Уочавао је више људи који су спремни да у наступима несвесне мржње, разним поводима и под разним изговорима, убијају или буду убијени, него у другим по људству и пространству много већим словенским или несловенским земљама. У прилог чињеници да је реч о ендемској болести, подстакнутој зараженом средином, иду пријатељски односи појединаца из ондашњих зараћених група, када су се нашли у новим срединама, често далеким земљама. Ова болест је психички одговор на вербални или стварни ексцес, каквих је у нашем конфликту било безброј. Колико је траума, ужаса и страхова похрањено у нашој историјској подсвесној меморији? Трауматични садржаји богатог историјског памћења различитих традиција често су довољан разлог за међунационално неповерење и наслаге мржње. Специфичност ситуације

чинила је и религијска подељеност по националним корпусима. Тај осећај опаких националних различитости, Макс је препознао у ноћним звуцима сарајевских богомоља, као и у свакодневним изразима који означавају нацију, а упућују на религијску припадност. Постојање атеиста није битно ублажило ову верско-националну идентификацију. Иако је љубав један од основних принципа свих верских учења, национална мржња не заобилази ни верска осећања. Претпостављао је да највећа несрећа овог народа лежи у томе што и не слуги колико мржње има у његовим љубавима и заносима, традицијама и побожностима.

Макс је знао да је Босна дивна и необична земља и да све ове разлике и бројна историјска искуства треба прихватити као део њене богате историјске традиције. Остављајући простор за могућност да његов скептицизам сеже предалеко, он више није налазио способности да се мири и прилагођава, као ни снаге за велике одлуке у противном правцу. У споразуму са мајком, продао је очеву кућу на обали Миљацке и кренуо у велики свет са латинским правилом: *Non est salus nisi in fuga*. Само у бекству је спас. Ово правило

су многи у Босни већ прихватили као правило за опстанак и продали кровове над главом поред Миљацке, Босне, Неретве и Врбаса. Ни онда није очекивао да ће наћи варош у којој нема мржње, већ само место у ком ће моћи мирно живети и радити. Није бежао од своје човечанске дужности, већ како би је несметано извршио. Веровао је да ће се једном потпуно изменити основе материјалног и духовног живота у Босни, али оно што је видео није указивало на то да се тим путем кренуло. Ноћима је размишљао о одласку, док је лежао поред отвореног прозора у соби у којој се родио, а напољу шумела Миљацка наизменично са ветром међу голим гранама.

Док је посматрао тих неколико редова недовршеног писма, осећао се као да га од тог Макса деле деценије. Како је оног дана на железничкој станици успео да кроз жагор разазна адресу коју му је пријатељ довикнуо у последњем тренутку, саставио је писмо док је још боравио у Трсту и послао га у Београд. Пријатељу је пожелео срећу у новом животу и новој држави, те образложио ону једну реч која је била узрок његовог коначног

одласка из земље у којој се родио, баш кад она почиње слободан живот и кад јој је потребна сва снага. Чинио је то са надом да ће му бити опроштено оно што ни сам себи није успео да опрости. Коначно је схватио где га је довело бежање од мржње.

Мисли му је прекинула застрашујућа тутњава. На његову болницу извршен је ваздушни напад у по бела дана и он је погинуо заједно са готово свим својим рањеницима.

Млађана Живадиновић, Србистика

КОЛЕБАЊЕ ПАЛЦА

Колебаш се...
Знам те у душу...
Милион страховитих трзаја у устрепталом палцу
да покрену лавину
виртуелних речи које
ваздух парају...
ветру пркосе...
олују суза изазивају и њима
отворене ране заливају...
Нека расту...
И увек у милион нервних трзаја
Победи онај мртви.
Онај за који знаш да постоји, али он не трза...
Он не ради ништа.
Он ти само трза мисли и тера их
да уроне у одустајање...
Како кукавички!
Мртав, а диригује живима –
Феномен живота и „унутрашњег ЈА”.
Ма, пусти их нек трзају!
Нека га науче: нема одустајања!
Јер... време увек носи неке нове трзаје,
Неке нове романтичне прсте који ето тако...
просто...смело...
само плешу по тастатури уз ту песму
од осећања....

Јасмина Цекић, Србистика

Поставка за вежбе креативног писања на пројекту Фан фикције 2022. са тимом Шљокица. Предложак: *Чекајући Годоа*

РАЗГОВОРИ ЗА ШАНКОМ

У улози Владимира: Давид Петровић

У улози Естрагона или Естрогена: мср Гања Николић и

Анђела Стевановић

Естрагон: Шармантно место. (Окреће се, напредује напред, стаје, окренут према гледалишту.) Инспиративни изгледи. (Окреће се Владимиру.) Идемо.

Владимир: Идемо.

Естрагон: Не можемо.

Владимир: Што да не?

Естрагон: Чекамо Годоа.

Чује се са радија: Да сам под Годоом мислио на Бога, рекао бих Бог, а не Годо.

Владимир: Па? Шта да радимо?

Естрагон: Немој ништа да урадимо. То је сигурније.

Чује се са радија: Немојмо онда лоше говорити о својој генерацији, она није ништа несрећнија од својих претходника. Да не говоримо добро ни о томе. Хајде да о томе уопште не говоримо. Истина је да се становништво повећало.

Естрагон: Блед од умора.

Владимир: А?

Естрагон: О пењању на небо и гледању у такве као што смо ми.

Чује се са радија: Где сам, не знам, никад нећу сазнати, у тишини коју не знаш, мораш ићи даље, не могу даље, наставићу.

Естрагон: Шта смо тачно тражили од њега [Годоа]?

Владимир: Зар ниси био тамо?

Естрагон: Нисам могао да слушам.

Владимир: Ох... Ништа сасвим одређено.

Естрагон: Нека врста молитве.

Владимир: Управо тако.

Естрагон: Нејасна молба.

Чује се са радија: Сузе света су стална количина. За сваког ко почне да плаче негде другде други стане. Исто важи и за смех.

Владимир: Такав сам. Или ћу одмах заборавити или никад не заборавим.

Естрагон: Ништа се не дешава. Нико не долази, нико не одлази. Ужасно је.

Естрагон: Не могу овако даље.

Владимир: Тако ти мислиш.

Чује се са радија: Тако је то на овој [клупи] на земљи.

Владимир: Шта кажу?

Естрагон: Причају о својим животима.

Владимир: Није им довољно да су живели.

Естрагон: Морају да разговарају о томе.

Чује се са радија: Хајде да урадимо нешто, док имамо прилику... Хајде да то максимално искористимо, пре него што буде прекасно! Представљајмо достојно за једнога покварено легло на које нас је сурова судбина послала!

Естрагон: Увек нађемо нешто, ех Диди, да оставимо утисак да постојимо?

Владимир: Да, да, ми смо мађионичари.

Venturi

PRIČA O LAŽI

(Predložak: *Za razliku od hrišćanskoga straha od lažljivih reči, i stereotipizirane slike neiskrenosti koja je povezana sa dobrom retorikom, u antičkoj kulturi se sposobnost dobrog izražavanja ne povezuje sa iskrenošću – Cvrčak¹²*)

Laž sam upoznala kada je imala pet godina. Počela sam raditi za njene roditelje kao kućna pomoćnica ali i kao njena dadilja. Kuća njenih roditelja je bila pravi zamak u srcu Sibira. Pobegla sam od američkih domorodaca koji su često hvatali bele žene i pripajali ih njihovim plemenima. Sređivanje kuće nikada nije bilo problem. Laž bi mi uvek rekla gde su bile fleke, iako bi ih samo ona videla. Bila je istinski dobro dete, volela je da mi kaže koliko me voli i da zbog toga da bi mi dokazala koliko me voli, često me je gađala opušcima cigareta njenog oca, ali nikada mi nije smetalo. Volela sam je kao svoje dete. Možda zato što je to i bila. Njena duga šarena haljina i kosa koju je često tako nosila jer joj se svidela na jednoj devojčici iz obdaništa koju je zvala Istina. Istina je često bila okrutnija od moje Laži jer je moja devojčica umela da me uteši kad mi je to trebalo i da mi pruži utočište od oluje realnosti koja bi uzburkala moj um u mračnim noćima nakon što se pogase kućna svetla. Devojčica iz obdaništa je, prema pričama Laži bila najsporija na časovima fizičkog ali uvek je stizala do cilja, možda zbog toga što je bila slepa. Laž je kroz celo svoje školovanje zavidila Istini. Njeni roditelji su bili iz protivničke vodeće porodice, i imali su celu kuću optočenu zlatom dok je naša kuća bila cela u pozlaćenju fasadi i ukrasima. Laž je mnogo mrzela Istinu, a ipak su obe upisale pravo, završile su advokaturu, i upoznale buduće muževe tu. Moja devojčica je upoznala Predrasudu, mladi bankar koji je ulagao mnogo u svoj posao i u svoje klijente. Često je provodio sate gledajući u njihove dokumente i potajno ih osuđivao. Voleo je da pored toga, provodi popodne kod moje gazdarice, koja se zvala Gordost. Nije volela to što sam se previše brinula o Laži iako je ona

¹² Slapšak, S., *Muške ikone antičkog sveta*, Beograd: Biblioteka XX vek, 2018, str. 78–82.

mного puta bila nevaljala prema meni, iako sam ja verovala da će se ona promeniti. Sećam se proleća kada su se Laž i Predrasuda venčali. On je bio prelepi mladoženja, i mlada u belom. Venčanje je bilo istinska bajka, dok nisam slučajno prosula vino na mladinu haljinu. Laž se nasmešila i nastavila sa proslavom iako sam znala da nijedno izvinjenje ne bi bilo dovoljno da obriše nezadovoljstvo sa lica moje kćeri. Odmah nakon svadbe je dobila posao u advokatskoj kancelariji. Bila je odličan advokat. Čak je odbranila i njenog oca nakon što ga je uhvatio policajac sa krvavim rukama i prljavom košuljom. Potegla je karte istorijata suda, baštovanstva i blefa upućenog sudiji pod sumnjom da je primao mito. Nikad nije otkrivala svoje ime i radila je pod pseudonimom i zato niko nije znao da li blefira ili govori istinu, ali mogla je svakog da ubedi da iz Zemlje teče krv i da je njen otac samo obični baštovan. Njen otac je dobio slučaj. Bio je izuzetno srećan, i iz tog razloga je odlučio proslaviti. Pili smo koktele, i uz priviđenja kosmosa proveli večer, svi osim Lažinog muža koji je bio sam sa Gordošću u zanosu, Laž ih je prva ugledala i na svom osmehu je imala samo blagi kiseli osmeh koji je bio praćen rečima „trudna sam”. Bila sam presrećna, sakrila sam se u svoju odaju i uživala u vestima koje su me obuzele neopisivom srećom. Njena trudnoća je bila ista kao i mnoge druge. Imala je pažnju svih nas koji smo je voleli, osim njenog muža. On nije voleo decu, ali je verovao da žene koje abortiraju nisu prave žene već đavolovi izaslanici i da su lude, ali je takođe verovao da žene koje ne abortiraju, vezuju muža za četiri kućna zida i da ne vole život i njegovu posebnost. Trebalo je da se porodi u rano proleće, i njen poslednji razgovor je bio upravo sa mnom. Pričala mi je o tome koliko je ceo život zavidila Istini i kako je sada uvidela koliko je bila okrutna prema svima, uključujući i mene i koliko je uplela ljudi u svoju ludačku igru koja je trebalo da se završi ili izvinjenjem ili smrću. Predrasuda joj je ispričala priču da ako se ubije na dan porođaja, njeno dete će možda postati istina, ali ako se pokaje, ono će zaista to i biti, ali on ne želi dete koje neće moći da bude dovoljno promišljeno kao i on i koje će odrastati na leđima svojih roditelja. Zato je odlučila da se istinski pokaje i da razmisli o svim postupcima koje je ikada učinila i shvatila je da ih je previše, i da njene suze neće sprati ono što je učinjeno, i zato je odlučila da prolje krv. Stavila mi je ruku u dlan i zamolila da, ako dete bude nova Istina, da

ga sakrijem od celog sveta i od njenog muža. „Ubiće ga. Oduzi ga sa sobom tamo gde ga neće niko tražiti. Idi sa njim na prag stare Istine i reci joj istinu. Nemam snage da igram više igre ove porodice” projecala je u mom krilu. U tom trenutku, krenule su kontrakcije. Bilo je vreme. Na ulazu u porodilište je prerezala sebi vene i nije dozvolila da joj iko pomogne. Njen poslednji pogled je bio upućen bebi koja, kao da je znala, uputila je poslednji pogled svojoj majci iako je bila slepa. Ovo dete je bilo nova Istina. Kada sam poslednji put pogledala njeno beživotno telo, pisalo je POKAJANJE na njenim rukama. Pobjegli smo kod Istine na dvor. Ispričala sam joj priču o pokajanju, igrama, i kauzalnim vezama. Primila nas je i sakrila od gneva Lige Kaljavih, kako smo ih Laž i ja nekada nazivali. Istina je porastao u neverovatno dobro dete, znao je da bude okrutno iskren, ali znala sam da je to njegov dar. Imao je snežno belu kosu i belu kožu uvijenu u čiste odore. Krili smo se u dvoru jako dugo, sve dok nije stara Istina umrla i ostavila sve mladoj Istini. Izašao je prvi put kao mladić da bi sudio ljudima i doneo pravdu, sve dok nije upoznao kćer nastalu iz ljubavi Gordosti i Predrasude, mladu Lažu koja ga je uplašila. Pričao mi je kako je krenula da viče na njega i da ga spopada sa pričama kako ga voli iako je očigledno znao da to nije istina. Pobjegao je od njene pokvarenosti dok je u drugoj ruci, u buketu cveća držala nož kojim je htela da ga ubije. Krio se od zavisti i od zlobe Laži koja je sada tvrdila da je ubila Istinu i postala Istina.

Катарина Трифуновић, Крагујевац

Текст са Радионице Креативног писања за средњошколце
ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИХ МЕСТА У КЊИЖЕВНОЈ ТРАДИЦИЈИ
28. маја 2021.

ОПШТА ЛИТЕРАТУРА

Кено, Р., *Stilske vežbe*, Београд: Реč и misao. Jubilarno kolo, 1999.

Марковић, Љ., Митић, К., *Вештина писања. Вежбанка I*, Ниш: Филозофски факултет, 2019.

Савић, М., *Мали глосар креативног писања*, Нови Сад: Агора, 2015.

Slapšak, S., *Muške ikone antičkog sveta*, Београд: Biblioteka XX vek, 2018.

ИМЕНСКИ ИНДЕКС СТУДЕНАТА

А

Аврамовић, Тамара 59–63

Б

Баланесковић, Невенка 83–86

В

Величковић, Јована 65–66, 79–80

Г

Голубовић, Кристина 59–63

Д

Драшковић, Емилија 18

Ђ

Ђорђевић, Марко 28–31

Ж

Живадиновић, Млађана 32–33, 70–73, 78–79, 101–105

Живановић, Милица 7

И

Иванов, Даница 6

Илић, Анђела 35–37, 47–48, 74–76

Ј

Јокић, Бојана **18**

К

Коцић, Јелена **6**

М

Миленковић, Александра **18**

Миленковић, Катарина **11–12, 27**

Митић, Даница **50–55**

Митровић, Мирјана **11–12, 27, 87–89**

Мосић, Анђела **34, 95–100**

Н

Николић, Гања **20–22, 107–108**

Николић, Даница **18**

П

Павловић, Јована **59–63**

Пејић, Александра **11–12, 27**

Пепић, Никола **40–44**

Перић, Анастасија **14–15**

Петровић, Давид **107–108**

Петровић, Душан **67**

Поповић, Катарина **67**

С

Стевановић, Анђела **107–108**

Соколовић, Дуња **2–5, 78, 94**

Стојановић, Сара **8–10, 77**

Стојковић, Катарина **16–17**

Судимац, Димитрије **14–15**

Т

Томић, Даница **59–63, 89–92, 116, 118**

Трифунковић, Катарина **109–111**

Ц

Цакић, Јована **64–65**

Цветковић, Миљана **23–26, 44–46**

Цекић, Јасмина **82, 106**

Вештина писања: 50 вежбанки

Издавач

**ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ**

За издавача

Проф. др Наталија Јовановић, деканица

Координаторка Издавачког центра

Доц. др Сања Игњатовић, продеканица за научноистраживачки рад

Лектура и коректура

Проф. др Кристина Митић, професорка Креативног писања

Дизајн корица и прелом

Проф. др Кристина Митић, професорка Креативног писања

Дигитализација

Ирена Вељковић

Формат

CD

Тираж

7

Филозофски факултет Ниш, 2022.

ISBN 978-86-7379-611-6

Danica Tomić, *Žirka*, ulje na lesonitu.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
821.163.41-82(082.2)(0.034.2)

ВЕШТИНА писања [Електронски извор] : 50 вежбанки :
збирка студентских радова са
часова Креативног писања : (2017-2022) / одабрала и
приредила Кристина Митић. - Ниш :
Филозофски факултет Универзитета, 2022 (Ниш). - 1
електронски оптички диск (CD-
ROM) ; 12 cm
Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловног
екрана. - Текст ћир. и лат. -
Тираж 7. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија: стр. 117. -
Регистар.
ISBN 978-86-7379-611-6
1. Митић, Кристина, 1979- [приређивач, сакупљач]
COBISS.SR-ID 83974153